

Barents hav

En studie av rysk och norsk strategi och marina styrkeförhållanden

Av: Flkd Helena Andersson

Försvvarshögskolan

Handledare: Jacob Westberg

Kurs: OP 10-13

Antal ord: 13928

Sammanfattning

Trettiofem mil från den svenska gränsen börjar havsgränsen genom Barents hav mellan Ryssland och Norge. Under kalla kriget var denna gräns en skiljelinje mellan öst och väst. En ökad arktisk klimatpåverkan och smältande havsisar leder till nya ekonomiskt värdefulla fyndigheter i området. Detta frigör nya havsområden för de arktiska länderna att exploatera. Ekonomiska intressen leder till ökad militär verksamhet.

Studien belyser det säkerhetspolitiska läget i Barents hav mellan de två största aktörerna i området, Norge och Ryssland. Ländernas olika förhållningssätt och ageranden i Barentsområdet beskrivs i ländernas arktiska strategier och utrikespolitiska linjer, som i studien jämförs med en kvalitativ textanalys. Utifrån detta görs en styrkeanalys av ländernas marina enheter. Syftet med studien är att belysa eventuella likheter och olikheter i ländernas strategier, samt att jämföra ländernas marina medel kopplat till respektive strategi. Detta för att undersöka om syftet med de marina medlen följer den uttalade politik som förs.

Resultatet visar att det finns många olikheter, men även många likheter mellan de två ländernas strategier. Likheter framträder till största del i den civila och ekonomiska strategin och olikheterna främst i den militära. Enligt studien ligger tyngdpunkten i den norska marinen i fartyg av mindre storlek, trots marinens procentuellt sätt stora andel oceangående fartyg. Den ryska marinens tyngdpunkt ligger i ubåtsförmågan och främst i den strategiska. Utöver detta visar studien att de använda marina medlen enbart till viss del följer den politik som förs och att detta skulle kunna leda till konsekvenser för det politiska projektets genomförande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
Innehållsförteckning.....	3
Begrepp.....	5
Sjöstridskrafter	6
1. Inledning.....	8
1.1 Bakgrund.....	8
1.2 Syfte och problemformulering.....	8
1.3 Frågeställning.....	9
1.4 Avgränsning.....	9
1.5 Tidigare forskning.....	9
1.6 Metod.....	10
1.6.1 Metodval.....	10
1.6.2 Metodkritik.....	10
1.6.3 Analysverktyg	10
1.6.4 Tyngdpunktsbegreppet	11
1.6.5 Disposition.....	12
1.7 Material.....	12
2. Teorier	14
2.1 Inledning.....	14
2.2 Grand Strategy-Fullständig Strategi.....	14
2.3 Småstatsteori.....	15
2.4 Strategisk kultur	16
3. Analys av strategier	17
3.1 Inledning.....	17
3.2 Norge.....	17
3.2.1 Aktör.....	17
3.2.2 Mål.....	18
3.2.3 Hotbild.....	19
3.2.4 Handlingsvägar	20
3.2.5 Medel.....	21
3.3 Ryssland.....	23
3.3.1 Aktör.....	23
3.3.2 Mål.....	23
3.3.3 Hotbild.....	24
3.3.4 Handlingsvägar	25
3.3.5 Medel.....	26
4. Jämförelse av strategier	29
4.1 Inledning.....	29
4.2 Likheter och olikheter.....	29
4.2.1 Ekonomisk strategi:.....	29
4.2.2 Civil strategi:.....	30
4.2.3 Militär strategi:	31
5. Marina förmågor.....	33
5.1 Inledning.....	33
5.2 Norge.....	33
5.3 Ryssland.....	35

5.4 Tyngdpunkt i marina förmågor	37
5.4.1 Tyngdpunktsanalys	37
5.4.2 Slutsatser	38
6. Slutsatser.....	39
Källförteckning	42
Tryckta källor.....	42
Officiella strategier.....	42
Propositioner, motioner och författningar	43
Rapporter.....	43
Tidskrifter	43
Internetkällor.....	44

Begrepp

Barentsregionen

Barentsregionen är en samarbetsregion mellan nordliga län i Norge, Sverige, Finland och Ryssland och har en yta på 1,8 miljoner km². Området sträcker sig från Svalbard i norr till Novaya Zemlja och Uralbergen i öster, ner mot de stora sjöarna Ladoga och Onega, över Bottenviken, Norrbotten och Västerbotten och Norska Nordland i väster. Området präglas av en karg miljö och gles befolkning. Det är en av Europas i särklass största naturresursregioner med fiske, olja, gas, mineraler och stora skogsområden.¹

Barents hav

Till Barentsregionen gränsar Barents hav, som är ett grunt bihav till norra Ishavet. Barents hav ligger beläget mellan Novaja Zemlja, Kolahalvön och Svalbard och är med sina 1,3 miljoner km², dubbelt så stort som Nordsjön.²

Nordområdena-Nordområdene-High North

Exakt vad som menas med den norska definitionen av "nordområdene" eller "High North" är inte helt klarlagt i den norska politiska debatten. Dock syftar den i den norska arktiska strategin från 2006, på områdena runt Barents hav.³ I uppdateringar till strategin sägs dock ordet bli mer och mer flexibelt och till och med sträcka sig till begreppet Arktis, allt eftersom intressesfären och det norska fokuset skiftar från ett nationellt perspektiv till ett mer internationellt. I studien kommer översättningen på begreppet att vara "nordområdena".

UNCLOS

United Nations Convention on the Law of the Sea, eller FN:s havsrättskonvention. Havsrättskonventionen trädde i kraft 1994 och reglerar nationers användande av haven.

Baslinje

Är enligt FN:s havsrättskonvention en linje som löper utanför en stats lågvattenlinje, eller strandgräns. Utifrån baslinjen räknas en stats havsterritorier.

EEZ-Exklusiv ekonomisk zon

Enligt FN:s havsrättskonvention, sträcker sig EEZ från baslinjen och 200 nautiska mil ut. Inom den exklusiva ekonomiska zonen har staten exploateringsrätt på samtliga naturresurser. Utländska stater har dock rätt att anlägga undervattensledningar i zonen och utländska fartyg och flygplan får passera.

SLOC

Sea Line of Communication

¹ Barentsinfo, *Barentsregionen*, http://www.barentsinfo.org/Barents_region.iw3 (Hämtad 2013-04-08 Kl 11:08)

² Barents hav, *Nationalencyklopedin*, <http://www.ne.se/barents-hav> (Hämtad 2013-04-08 Kl 11:14)

³ Norwegian Ministry of Foreign Affairs, *Nye byggsteiner i nord- Neste trinn i Regjeringens nordområdestrategi*, Oslo, 2009.

Kystvakten

Den norska kustbevakningen.

Kysteskadren

Den norska flottan.

Sea Control

Innebär att säkra och kontrollera ett havsområde för egen vinning.

Sea Denial

Innebär försök att neka fienden användning av havet, utan att nödvändigtvis kontrollera havet för egen vinning.

Second Strike Capability

Andraslagsförmåga.

Sjöstridskrafter

Hangarfartyg

Supermakter och stormakter använder sig av hangarfartyg med flyg. Hangarfartygen fungerar som bas för flygstridskrafter och/eller helikoptrar. Hangarfartygen ger en möjlighet att på internationellt vatten, utanför fiendens vapenräckvidder, framskjutet kunna påverka händelser även på land.

Kryssare

Historiskt sett ansågs kryssaren vara det minsta fartyg som självständigt kunde genomföra operationer på egen hand, utan stöd utifrån. Kryssarens uppgift har traditionellt sett varit mycket mångsidig med stor slagkraft och uthållighet. Kryssaren kan operera långt från bas (på oceaner) och är normalt bestyckad med långräckviddiga vapensystem (kärnvapen).⁴ Kryssaren har i dagsläget nästan helt ersatts av jagaren.

Jagare

En jagare är snabb, manövrerbar och har en lång uthållighet. Fartygen är traditionellt sätt kopplade till eskort av större fartyg, mindre stridsgrupper och konvojer. De är ofta specialiserade inom ytstrid, luftstrid eller undervattensstrid, men nyare fartyg är oftare mer multirollbestyckade.⁵

Fregatt

Är storleksmässigt större än en korvett, men mindre än en jagare. Fartygstypen har traditionellt sätt haft en uppgift kopplad till eskort och som sköld till exempelvis hangarfartyg. I Royal Navy har fregatten antingen haft rollen som ubåtsjaktfartyg eller

⁴ Naval marine archive, *Cruisers*, http://navalmarinearchive.com/research/cruisers/cr_navsea.html (Hämtad 2013-05-26 Kl 21:38)

⁵ US Navy, *Destroyer*, http://www.navy.mil/navydata/fact_display.asp?cid=4200&tid=900&ct=4 (Hämtad 2013-05-26 Kl 21:36)

luftstridsfartyg i en hangarfartygssköld. Den moderna fregatten är ofta mer mångsidigt bestyckad, men brukar fortfarande ha en specifik typ av huvuduppgift kopplad till eskort av andra fartyg.⁶

Korvett

Mindre ytstridsfartyg med lättare bestyckning, gjorda för att operera i kustnära områden och i mindre hav. Bär ofta finkalibriga vapen, sjömålsrobot, luftvärnsrobot och torped för strid i alla tre dimensioner, luft, yta och under vatten.

Landstigningsfartyg

Används för att transportera markförband, flyg och logistik.

Minröjningsfartyg

Minröjningssystemet har som uppgift att upptäcka och neutralisera fiendens mineringar. Systemet används kustnära och i trånga/grunda hav och behöver i allmänhet skydd från andra marina enheter vid operationer. I defensiva operationer används de för att röja minor i egna farvatten.

SSBN-Strategiska ubåtar

Strategiska ubåtar är atomdrivna ubåtar som bär interkontinentala kärnvapenmissiler. Dessa ubåtar används av supermakter och stormakter som en så kallad andraslagsförmåga. Staten vet att, även om de landbaserade kärnvapnen skulle slås ut av fienden, kan de alltid vedergälla med de ubåtsburna.

Ubåtar

Ubåtar kan befinna sig under vattenytan en längre tid och utövar avskräckning på fienden. Ubåtar används nästan uteslutande i rollen *Sea Denial*.

SSGN- Kryssningsrobotbärande ubåt

SSN-Attackubåt

SSK-Konventionell ubåt

Stödfartyg

Fartyg som förser stridsfartygen med underhåll, förnödenheter och bränsle. Stödfartygens syfte är att öka uthålligheten hos ytstridsfartygen.

⁶ Royal Navy, *Frigates*, <http://www.royalnavy.mod.uk/The-Fleet/Ships/Frigates> (Hämtad 2013-05-26 Kl 21:35)

1. Inledning

1.1 Bakgrund

De största aktörerna i Barentsregionen när det kommer till Arktisfrågor, är Ryssland och Norge. Båda länderna har långa kuststräckor mot Barents hav och länderna har en, mot varandra, historiskt omtvistad havsgräns. Både Norge och Ryssland har, pga. sina arktiska intressen, ett tydligt militärt fokus i just Barentsregionen.

Miljön i Arktis förändras. Isarna smälter och temperaturen stiger. Forskare spår att hela det arktiska havet kan komma att vara isfritt sommartid om bara 30-40 år.⁷ Den nya miljön innebär nya möjligheter men även nya utmaningar för de arktiska länderna. När isen smälter uppkommer nya möjligheter för fiske och utvinning av naturresurser såsom olja och gas. De första internationella handelsfartygen färdades norr om Ryssland, via Nordostpassagen, mellan Europa och Asien år 2009.⁸ Passagen förväntas ge sjöfarten ett uppsving och bringa in stora summor pengar. De ekonomiska vinningar som kommer när isarna smälter är många, därför ritas sjökorten just nu om, när de arktiska länderna hävdar nya havsterritorier och markerar sina intressen. Detta skapar både nya samarbets- och konfliktområden. Den gränstvist som rådde i Barents hav mellan Norge och Ryssland blev uppklarad genom ett avgränsningsavtal den 7 juli 2011. Detta bidrar till ny och utökad olje- och gasprospektering på båda sidor om gränsen.

Sverige räknas som ett arktiskt land tillsammans med Kanada, USA, Ryssland, Norge, Finland, Danmark och Island. Sverige är även från år 2011 till 2013, ordförandeland i det Arktiska Rådet, ett forum för de arktiska länderna där frågor som miljö, säkerhet och hållbar utveckling i Arktisregionen behandlas.⁹ Från den svenska gränsen till den norsk-ryska havsgränsen vid Barents hav är det 35 mil fågelvägen. Den geografiska närheten till denna gräns påverkar Sverige vid en eventuell konflikt, då Sverige räknar Barentsregionen som sitt närområde.

För att hävda territoriell integritet i ett havsområde, krävs tillgång till sjöstridskrafter och flygstridskrafter. Det är därför intressant att utforska vilka skillnader i strategier och i marina styrkeförhållanden som finns mellan de båda länderna i Barents hav.

1.2 Syfte och problemformulering

Studien skall belysa det säkerhetspolitiska läget i Barents hav, sett ur ett marint, militärt perspektiv. Studien kommer därför att fokusera på de två stora arktiska aktörerna i vårt närområde som har kuststräcka mot Barents hav, dvs. Ryssland och Norge.

⁷ Kramer, Andrew E. Global warming revives old dream of sea route in russian arctic, *The New York Times*, 2011-10-17 http://www.nytimes.com/2011/10/18/business/global/warming-revives-old-dream-of-sea-route-in-russian-arctic.html?pagewanted=1&_r=0&hp (Hämtad 2013-05-26)

⁸ Kramer, Andrew E. Global warming revives old dream of sea route in russian arctic

⁹ Arktiska rådet, *Historia*, <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/history> (Hämtad 2013-04-08 kl 10:41)

Syftet med studien är att genom en övergripande strategianalys, utforska likheter och olikheter i Rysslands respektive Norges arktiska strategier. Utifrån detta kan sedan ländernas intressesfärer, syften och ambitioner i Barentsområdet analyseras. Finns det typiska olikheter och likheter mellan strategier för en småstat och en stormakt?

Strategianalysen kommer därefter ligga till grund för en djupdykning ner i den militära, marina sektorn. Syftet är att lokalisera förskjutningar i marinernas tyngdpunkter. Finns en koherens mellan politik och förmågeutvecklingen i området? Eventuella konflikter mellan uttalade strategier och syften med använda medel skall synliggöras. Militärt har en marin alltid varit ett politiskt redskap för att kunna föra ut den politik som bedrivs i landet.¹⁰ På grund av detta är det av intresse att fokusera på just marinen.

1.3 Frågeställning

- 1. Vilka likheter och olikheter finns mellan Rysslands respektive Norges strategier för Arktis?**
- 2. Var ligger tyngdpunkten i respektive lands marina förmåga och hur korrelerar detta med ländernas uttalade marina strategier?**

1.4 Avgränsning

Studien avgränsar sig i analysen enbart till marina enheter inom varje lands väpnade styrkor. T.ex. så räknas den ryska kustbevakningen som en egen myndighet och inte som i Norge, där kustbevakningen organisatoriskt ingår i landets försvarsmakt. Studien kommer även enbart att fokusera på analys av fartygsplattformar och ej bassystem och marinflyg, pga. studiens omfattning och storleksbegränsning.

Ryssland har fyra mariner och en flottilj- Östersjömarinen, Stillahavsmarinen, Norra marinen, Svartahavsmarinen och Kaspiska flottiljen, varav Norra marinen är den som kommer att studeras i denna studie. Norra marinen är baserad i Murmansk och är därför den marin som är baserad nära Norge. Norra marinen är relevant för studien, därför att den ligger i Barentsregionen.

Studien belyser enbart respektive marins förmåga och roll för freds och krissituationer. Syftet med studien är inte att göra en taktisk operativ styrkejämförelse. Studien fokuserar på hur ländernas strategier har implementerats i marina förmågor i Barentsregionen.

1.5 Tidigare forskning

Den tidigare forskning som finns på området är forskningsrapporter från FOI(Totalförsvarets forskningsinstitut), norska IFS (Norwegian Institute for Defence Studies) och FFI (Forsvarets Forskningsinstitut). Det har gjorts både självständiga

¹⁰ Werner, Christopher, *Den blå boken: marina stridskrafter ur ett militärteoretiskt perspektiv*, Krigsvetenskapliga institutionen, Försvarshögskolan, Stockholm, 2002 s.34

arbeten och master-uppsatser om det strategiska läget i Arktis, dock inte specifikt en öppen, militär analys mellan Norge och Ryssland i Barents hav. Det finns förhållandevis lite forskning där dels de ryska strategiska dokumenten är primärkällor och dels där fokus ligger på den militära marina närvaron i området. Ett statligt forskningsprogram lett av norska IFS, kallat "Geopolitics in the high north", löpte mellan 2008 och 2012 med syfte att skapa ny kunskap om interaktionen mellan aktörer i nordområdena. Detta forskningsprogram lägger en grund för mycket av den forskning som gjorts i området när det gäller det strategiska läget i Arktis. Tack vare den femåriga forskningsperioden, så har de även hunnit med att registrera tendenser i området.

1.6 Metod

1.6.1 Metodval

Den första frågeställningen besvaras genom en komparativ, kvalitativ textanalys av respektive lands arktiska strategier och styrdokument. Denna metod används pga. att studien har för avsikt att jämföra flera strategier och dokument. Den andra frågeställningen skall pröva om medlen följer mål och syften i strategierna. Detta görs genom en fallstudie på Barents hav. En tyngdpunktsanalys för ländernas marina styrkor i Barents hav kommer att jämföras med respektive strategi.

1.6.2 Metodkritik

Metoden medger utrymme för tolkning¹¹, vilket kan leda till att vissa trender i textmaterialet omedvetet uppstår vid analys. En sådan påverkan skulle i slutändan kunna leda till felaktiga slutsatser. I studien försöker tolkningstrender undgås, genom användandet av olika källor och en tydlig utformning av analysverktyg.

1.6.3 Analysverktyg

Analysverktyg för strategianalysen kommer att vara **Aktör, Mål, Hotbild, Handlingsvägar och Medel**. Metodens analysverktyg bygger på Lars Wedins analysverktyg från boken *Från politiskt projekt till militär handling*¹². Han använder sig av Mål, Handlingsvägar och Medel. Hotbildsanalysen behövs för att besvara frågeställningen i strategianalysen. **Hotbild** har därför lagts till som analysverktyg. **Aktör** beskriver kortfattat landets strategiska kultur för att ge läsaren en övergripande helhetsbild och förståelse av studien. Analysverktygens utformning bidrar till att styrka reliabiliteten i arbetet.

¹¹ Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009 s.368

¹² Wedin, Lars, *Från politiskt projekt till militär handling: en introduktion till militärstrategin*, 1. uppl., Försvarshögskolan, Stockholm, 2009 s. 18

Analysramen ser ut som följer:

Aktör

Hur ser den strategiska kulturen ut i landet? Vad är det som har präglat det strategiska tänkandet i landet genom historien? Denna parameter skall hjälpa författaren att förklara varför det skulle kunna finnas likheter och olikheter mellan länderna i fråga.

Mål

Vilka mål ser landet med sin Arktisstrategi? Vad önskar landet att uppnå med sina strategiska uttalanden och dokument?

Hotbild

Parametern ger en redogörelse för den hotbild som styr landets agerande och landets uppsatta målbild, metoder och medel i den arktiska regionen. Vilka hot identifierar och förmedlar landet i Arktisregionen?

Handlingsvägar

Vilka metoder avser landet använda sig av för att nå de uppsatta målen?

Medel

Vilka medel använder sig landet av i regionen? Vad är syftet med dessa medel? Fokus kommer under denna rubrik att ligga på militära, marina maktmedel, på grund av den karaktär studien har och de frågeställningar som skall besvaras. Under detta analysverktyg kommer en redogörelse för respektive lands sjöstridskrafter att göras. Här utnyttjas i första hand officiella siffror från respektive lands försvarsmakter. Detta kommer att jämföras med forskningsrapporter, olika oberoende militäranalyser, propositioner och media för att försöka skapa reliabilitet i studien.

För den marina styrkeanalysen görs en matris där ländernas marina medel delas in under förmågor. Matrisen är utformad efter miljöer och verkansdimensioner som fartygen är konstruerade att strida och operera i.

1.6.4 Tyngdpunktsbegreppet

Studien analyserar tyngdpunkten i ländernas marina styrkor. I denna studie har begreppet tyngdpunkt en vid definition och sträcker sig över flera dimensioner. Begreppet innefattar tyngdpunkten i:

- Olika marina systems numerär.
- De marina systemens karaktärer och syften.
- Militär defensiv vs offensiv uttryckt i strategier.
- Militär defensiv vs offensiv återspeglad i de marina systemens uppbyggnad.

Studien kommer att i tyngdpunktsbegreppet analysera ovan nämnda delar, för att sedan erhålla en helhetsbild av hur marinerna är utformade.

1.6.5 Disposition

Studien är uppdelad utifrån de två frågeställningarna. Utifrån analysramen kommer först en analys av strategier att göras. Därefter jämförs och analyseras likheter och olikheter i strategierna, kopplat till teorierna. Med bakgrund i strategianalysen, fördjupas därefter analysen av ländernas marina medel, utifrån beskrivningar av respektive fartygs förmågor. Därefter görs en analys av styrkeförhållanden kopplat till de uttalade strategierna, teorier och tyngdpunktsbegreppet. Resultatet sammanställs i en slutsats.

Dispositionsföljden för studien ser ut som följer:

Fig 1. Dispositionsföljd

1.7 Material

Materialet som studien behandlar är i första hand de två arktiska strategierna för Ryssland, respektive Norge.

År 2005 fastslog den då nya norska regeringen, genom Soria Moria deklARATIONEN, en ny norsk utrikespolitisk agenda för vikten av nordområdena. Norges arktiska strategi lades därefter fram av regeringen i december 2006, kallad *The Norwegian government's high north strategy*.¹³

Till den arktiska strategin har det därefter utkommit tillägg, bl.a. *Nye byggesteiner i nord-Neste trinn i Regjeringens nordområdestrategi (2009)*.¹⁴ Den senaste inriktningen, *Stortingsmelding 7*, utkom 2011-2012 och presenterar den norska regeringen nyaste underlag till nordområdespolitiken.¹⁵

I september 2008 antog den ryska federationen en Arktisk Strategi (*Основы государственной политики Российской Федерации в Арктике на период до 2020 года и дальнейшую перспективу*- Den grundläggande ryska arktiska politiken upp till 2020 och vidare). Dokumentet designades under översyn av den ryska federationens säkerhetsråd, vars permanenta medlemmar är bl.a. presidenten, premiärministern,

¹³ Norwegian Ministry of Foreign Affairs, *The Norwegian Governments High North Strategy*, Oslo, 2006.

¹⁴ Norwegian Ministry of Foreign Affairs, *Nye byggesteiner i nord- Neste trinn i Regjeringens nordområdestrategi*, Oslo, 2009.

¹⁵ Stortingsmeldning nr 7.(2011-2012). *Nordområdene – visjon og virkemidler*, Oslo, 2012.

säkerhetsservicen(FSB)och utrikesministern. Utformningen stöttades även av Ryska vetenskapsakademien och diverse experter.¹⁶

Strategierna är det material som bäst speglar ländernas officiella arktiska förhållningssätt. Som komplement till detta används den ryska säkerhetsstrategin och uttalanden från ryska politiker. Detta, tillsammans med stortingsmeldingar(motioner) och propositioner från den norska regeringen, används för att registrera ländernas utrikespolitiska linjer. Utöver detta basmaterial används även andra texter som uttrycker ländernas strategiska avsikter i nordområdet, forskningsrapporter samt artiklar hämtade från media. Ett exempel på detta är internetkällan och nyhetssidan *Barentsobserver*, som nyttjas i hög grad för information om säkerhetsfrågor i Barentsområdet.

Nyligen utkom en finsk försvarsutredning¹⁷ som avhandlar Finland i relation med Ryssland. Denna utredning bidrar också, tillsammans med FOI:s rapporter, med nytt material när det gäller Rysslands försvarsläge på ekonomi- och materiellsidan såväl som geopolitiska bedömningar gjorda av Finland.

För de norska resurserna används landets försvarsmakts officiella siffror. De ryska resurskällorna är inte lika öppna och är ofta censurerade. Därför används olika typer av öppna källor som läggs i ett pussel, för att ta fram så troliga resultat som möjligt och på så sätt skapa en helhetsbild. Bl.a. används FOI:s öppna rapporter som grund för jämförelse. Siffror som bedöms relevanta från ryska militäranalyser och militäranalyser från andra länder rörande Rysslands marin används för komplettering, då FOI:s källor är något äldre och därför inte lika aktuella.

¹⁶ Zysk, Katarzyna, Russia's Arctic strategy: ambitions and constraints, *Geopolitics in the high north*: http://www.geopoliticsnorth.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=35&Itemid=103 (Hämtad 2013-04-09 Kl 10:35)

¹⁷ Forss, Stefan, Kiianlinna, Lauri, Inkinen, Pertti, Hult, Heikki. *The development of russian military policy, and Finland. National Defence University: Departement of Strategic and Defence Studies. Series 2: Research Reports No 49, Helsingfors, 2013*

2. Teorier

2.1 Inledning

Detta kapitel redogör för de teorier som används i studien.

2.2 Grand Strategy-Fullständig Strategi

Lars Wedin hänvisar i boken *Från politiskt projekt till militär handling* till Poirier, som i sitt verk *Stratégie Théorique II* definierar Grand Strategy, eller som han kallar det fullständig strategi, på detta vis:

”Den fullständiga strategin omfattar nationens alla relevanta aktiviteter och har som uppgift att förverkliga de mål som den överordnade politiken (det politiska projektet) har definierat”¹⁸

Den fullständiga strategin kan brytas ner i deelement enligt följande:

Fig 2. Övergripande strategiska sammanhang.¹⁹

Den fullständiga strategin utgår ifrån ett politiskt projekt, dvs. politiska nationella intressen och det politiska syftet. Ursprungligen var begreppet Grand Strategy inriktat på att samordna nationens alla resurser i syfte att nå det politiska målet med kriget.²⁰Allteftersom världen har förändrats, har även Grand Strategy-begreppet glidit i

¹⁸ Poirier, Lucien, *Stratégie Théorique II*, Paris:Economica, 1987, citerad i Wedin, Lars, *Från politiskt projekt till militär handling: en introduktion till militärstrategin*, 1. uppl., Försvarshögskolan, Stockholm, 2009 s.20

¹⁹ Figur hämtad från Wedin, Lars, *Från politiskt projekt till militär handling: en introduktion till militärstrategin*. 1. uppl. Stockholm: Försvarshögskolan s.21

²⁰ Liddell Hart, Basil Henry, *Strategy*, 2nd rev. ed., Meridian, New York, N.Y., U.S.A., 1991[1967] s.322

en riktning där den militära strategin har fått en något mer modest roll i förhållande till civil och ekonomisk strategi.

För att de underordnade strategierna skall kunna uppfylla de mål som det politiska projektet innebär, krävs en dynamik i schemat. Varje komponent består av mål, handlingsvägar och medel. Det politiska projektet kan inte uppfyllas om inte dessa komponenter är kompletta.²¹

Den fullständiga strategin är gemensam i alla staters strategier, vare sig om det är en småstat eller stormakt. Just därför lämpar sig teorin för denna studie.

2.3 Småstatsteori

Studien tar avstamp i småstatsteori, en teori som bygger på att det finns en skillnad i strategiskt tänkande mellan stormakter och småstater.

Det som utmärker den största strategiska skillnaden mellan småstater och stormakter, är hur det strategiska tänkandet används för att utveckla handlingsvägar och metoder för att nå viktiga nationella målsättningar. De militära mål staterna sätter upp, är beroende av de militära medlen och dessa i sin tur är beroende av statens samlade resurser.²²

I tidigt 1900-tal gjorde Rudolf Kjellén denna definition av begreppet stormakt: En stormakt kan ses som ett dynamiskt, icke etniskt eller kulturellt, utan ett fysiologiskt begrepp. Stormakten är enhetlig och stark, har en stark vilja och uppträder som expansiva kroppar med ett större eller mindre, bihang av intressesfärer.²³

I dag behöver en stormakt utveckla krigsstrategier och avskräckningsstrategier för fred, ideologiska konflikter (T.ex ett nytt kallt krig) konventionella krig och kärnvapenkrig.²⁴

Småstater skulle kunna beskrivas som stabila stater, i den industriella, eller postindustriella världen, som inte har kärnvapen och inte tillhör de översta skikten i hierarkin av stater.²⁵ Historiskt har målen med en småstats strategi gått ut på att säkra nationens existens och att undgå eller försena nederlag i krig, istället för att besegra motståndaren. Att säkra sin neutralitet har också varit en småstats sätt att använda militär avskräckningsförmåga, dock en mer defensiv variant än de metoder stormakterna traditionellt använder sig av. De nordiska länderna är typexempel på småstater. Under kalla kriget så avskräckte de en eventuell motståndare genom en hög militär beredskap och i Danmarks och Norges fall innebar detta medlemskap i NATO.²⁶

²¹ Wedin, Från politiskt projekt till militär handling: en introduktion till militärstrategin. s.23

²² Jeppsson, Tommy & Tjøstheim, Inge, *Militärstrategiskt tänkande i ett småstatsperspektiv: en nordisk syn på militärstrategins roll*, Krigsvetenskapliga institutionen, Försvarshögskolan, Stockholm, 2005 s.5

²³ Jeppsson, Tjøstheim, *Militärstrategiskt tänkande i ett småstatsperspektiv*, s.12

²⁴ Ibid. s.24

²⁵ Ibid. s.13

²⁶ Ibid. s.24

Den sjömilitära teoretikern Mahan hävdade att en ren defensiv användning av flottan bestod av tillgången till många små fartyg. Detta för att defensivens största huvudmoment bestod i att fördröja fienden. Många små fartyg hade fördel i defensiven, då stora tonnage, med stora fartyg, inte kunde delas upp. Syftet med defensiven var, att med många små fartyg och en strategisk spridning längs kusten, möta fienden där han valde att anfalla. Detta till skillnad för offensiv användning, där många stora fartyg, koncentrerat, skulle avgöra striden.²⁷

Tendensen bland småstater på senare år har varit ett tydligt avsteg ifrån den gamla bilden. Staterna har tydligt gått från det strategiskt defensiva, existensmotiverade invasionsförsvaret, där militärmakten användes innanför statens gränser, mot ett mer indirekt instrumentellt försvar, det så kallade insatsförsvaret. Syftet med insatsförsvaret är att utföra multinationella operationer utanför statens gränser, för att trygga landets intressen.²⁸

Viktigt att beakta i denna studie, är att vissa typer av problem i en jämförelse mellan småstat och stormakt, i det här fallet Norge och Ryssland, är kopplade till landets storlek och därför kan te sig som självklara. Teorin ger dock möjlighet att analysera tendenser och beteenden hos de båda länderna, som faller utanför den normala definitionen av stormakt respektive småstat. Detta skulle också, tillsammans med ländernas strategiska kulturer, kunna förklara varför staterna har likheter och skillnader i strategier.

2.4 Strategisk kultur

Strategisk kultur bygger på grunden att beslutsfattare i ett land bedömer och tolkar karaktäristiken i det internationella systemet som de verkar i. Vidare bygger strategisk kultur på hur dessa bedömningar påverkar beslutsfattarnas förhållningsätt gentemot säkerhetspolitik och användandet av militär makt. Tro, normer, tolkningar och idéer hjälper beslutsfattarna att sortera ut prioriteringar för landets säkerhetspolitik. Allt detta tillsammans, bildar ett tolkningsmönster för hur ett land förväntas agera i internationell politik och hur det förväntas använda sina militära maktmedel för att uppnå sina politiska målsättningar. Dessa mönster, som kallas för just strategisk kultur, tros av teoretiker, härstamma från formandet av staten. Detta i sin tur härstammar från historiska unika erfarenheter influerade av kulturella, politiska, filosofiska och kognitiva faktorer som präglat staten och dess ledare genom tiderna.²⁹ Nationella olikheter förklarar varför olika länder har olika strategiska kulturer.

Studien tar utgångspunkt i de olika ländernas strategiska kulturer och använder detta som ett instrument för att förklara skillnader och likheter i strategier, men även tyngdpunkten i de marina systemen.

²⁷ Mahan, Alfred T. i Hattendorf, John B.(red)*Mahan on Naval Strategy*, Cambridge:Naval Institute Press, 1991. refererad i Jeppsson, Tommy & Tjøstheim, Inge, *Militärstrategiskt tänkande i ett småstatsperspektiv: en nordisk syn på militärstrategins roll*, Krigsvetenskapliga institutionen, Försvarshögskolan, Stockholm, 2005 s.20

²⁸ Jeppsson, Tjøstheim, *Militärstrategiskt tänkande i ett småstatsperspektiv* s.313-319

²⁹ Neumann, Iver. B, Heikka, Henrikki, *Grand Strategy, Strategic Culture, Practice: The Social Roots of Nordic Defence, Cooperation and Conflict*, 40: (2005) Doi: 10.1177/0010836705049731 s.6-9

3. Analys av strategier

3.1 Inledning

Detta kapitel analyseras Norges respektive Rysslands arktiska strategier, med hjälp av analysverktygen.

3.2 Norge

3.2.1 Aktör

Topografi, klimat och historia definierade den norska inställningen för användandet av sitt försvar innan andra världskrigets utbrott. Efter kriget fick den geografiska närheten till Sovjetunionen och medlemskapet i NATO en allt mer betydande roll i den norska försvarspolitiken och särskilt den sovjetiska, militära aktiviteten på Kola-halvön.³⁰ Trots att den tyska invasionen 1940 satte spår i den norska politiken, föll gamla traditioner tillbaka och efterkrigsåren präglades av vidmakthållandet av länken mellan den norska soldaten och de norska fjällen. Detta gjorde att män med skidor och gevär prioriterades över teknologisk utveckling.³¹ Mellan 1945 och 1989 präglades den norska doktrinen av nationell och territoriell överlevnad från en överlägsen fiende. Den byggde på ett nationellt balanserat, defensivt försvar, samarbete med allierade och värnplikt. Den allmänna värnplikten var en hörnsten i det norska försvaret och den bidrog till att sprida en folklig förankring.³²

Under kalla kriget spelade Norge rollen som NATO:s "vakthund" i nord mot öst. Syftet med det norska försvaret var att under anfall hålla kvar fienden uppe i bergen i Nordnorge tills NATO-styrkor anlände.³³

Att tänka militära frågor i enbart militära termer har aldrig varit fallet i Norge. Politiska, ekonomiska, sociala och kulturella faktorer har varit måsten i det norska samhället. Den militära faktorn har länge och speciellt efter kalla kriget, varit en integrerad del i resten av den storstrategiska diskursen.³⁴

Under 90-talet, efter Sovjetunionens fall, förändrades det strategiska läget för Norge. I och med NATO-medlemskapet, var det omöjligt för Norge att värja sig själv mot förändringar i den militära strukturen.³⁵ FN-missioner och NATO-operationer ledde landet mot att sätta en allt mer internationell prägel på sin försvarsmakt. Fredsframtvängande och fredsbevarande operationer utomlands skulle bringa säkerhet i närområdet, trygga landets intressen och på så sätt säkra Norge som nation.³⁶

³⁰ Graeger, Nina. Leira, Halvard, Norwegian Strategic Culture after World War II: From a Local to a Global Perspective. *Cooperation and Conflict*, Vol. 40 no. 1 (2005): 45-66 Doi: 10.1177/0010836705049733 s.47

³¹ Graeger, Leira, Norwegian Strategic Culture after World War II s. 49

³² Ibid. s. 48

³³ Ibid. s. 50

³⁴ Ibid. s. 53

³⁵ Ibid. s. 54

³⁶ Ibid. s. 57-58

3.2.2 Mål

Den norska arktiska strategin har fyra tydliga övergripande mål³⁷.

1. Att trygga fred, stabilitet och förutsägbarhet
2. Att trygga en helhetlig ekosystembaserad förvaltning som tar vara på den naturliga mångfalden och som ligger till grund för ett bärkraftigt utnyttjande av naturresurser.
3. Att stärka det internationella samarbetet och den internationella rättsordningen.
4. Att stärka grunden för sysselsättning och värdeskapande i hela landet genom regionala och nationella satsningar, i samarbete med internationella partners och berörda urbefolkningar.

Norge är det första av de arktiska länderna som fått sina yttre kontinentalsocklar godkända genom UNCLOS. Norge ansvarar nu för havsområden som är sju gånger större än sitt landområde. Havsrätten ger Norge ansvarsrätt över stora resurser. Detta innebär också att Norge har ansvar att förvalta dessa områden på ett bra sätt.³⁸ Barents hav har potential att bli en mycket stor energiregion i Europa. Utvecklingens framfart beror till största del på teknikutveckling, prospektering av olja och gas och hur fort utvecklingen av förnyelsebar energi fortlöper.³⁹

Att utöva myndighet i norr på ett trovärdigt, konsekvent och förutsägbart sätt är ett rättesnöre för Norge. Ambitionen är att visa närvaro i hela det norska territoriet och havsområdet i norr, genom en politik som gynnar bosättning, värdeskapande, förvaltning, arbete och kultur i nordområdena. Norge är en maritim stat och alla befolknings- och ekonomiska tyngdpunkter ligger längs med kusten. Norge har världens sjätte största handelsflotta med över 1400 norskägda skepp. Över 50 miljarder norska kronor inbringas varje år från fiskeriverksamheten och ca 600 miljarder kronor från olja och gas.⁴⁰

Norge vill visa en aktivitet i området genom att vara ledande inom teknikfrågor, miljöfrågor och samarbeten mellan näringsliv, myndigheter och internationella aktörer.⁴¹ Norge uttrycker tydligt i alla sina strategiska dokument, att samarbete med grannländer och speciellt Ryssland är av mycket stor betydelse.⁴² Den norska arktiska strategin bygger på ambitionen att vara internationellt ledande i kunskapsutvecklingen om, för och i nordområdena. Landet har som ambition att vara den främsta förvaltaren av miljö och naturresurser i nordområdet.⁴³ Norge vill även verka för en vidareutveckling av petroleumverksamheten i Barents hav och se till att verksamheten får största möjliga betydelse för norsk kompetensuppbyggnad och för lokal och regional

³⁷ Stortingsmeldning nr 7 s.19-20

³⁸ Stortingsmeldning nr 7 s.56

³⁹ Stortingsmeldning nr 7 s.14

⁴⁰ Forsvaret, *Om Sjøforsvaret*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret/Sider/om.aspx> (Hämtad 2013-04-09 Kl 12:31)

⁴¹ Stortingsmeldning nr 7 s.19

⁴² Ibid. s.22

⁴³ The norwegian governments high north strategy(2006) s.5-6

näringslivsutveckling⁴⁴Nordområdespolitiken skall även trygga urfolkens livsförutsättningar, näringar, historia och kultur i nordområdena.⁴⁵

3.2.3 Hotbild

Norge är en stor sjöfartsnation och har sina vitala intressen knutna till havens frihet och säkerhet. Haven bidrar till stor energiutvinning av olja och gas, som levereras till den Europeiska kontinenten. Dessa försörjningslinjer och infrastruktur har en stor betydelse för Norge som nation men även för NATO som allians.

Norge ser massförstörelsevapen som ett hot mot säkerheten⁴⁶. Ryssland och USA besitter större delen av världens atomvapenarsenaler. Norge ser vikten av att nedrustningsavtalet, START-avtalet,⁴⁷ mellan USA och Ryssland följs upp. Terrorism, asymmetriska hot och cyberattacker ses också som ett hot mot säkerheten.

Arktis är än så länge ett lågspänningsområde och präglas i stort av samarbeten, men klimatförändringarna gör att isen på sikt kan vara helt eller delvis borta och detta påverkar dynamiken i området. Mellan många länder i Arktis finns fortfarande gränstvister när det gäller uppdelning av EEZ och detta skapar fortfarande stora osäkerhetsfrågor. USA, som varit med och skapat UNCLOS, har ännu inte skrivit på konventionen.⁴⁸ Dispyter förekommer mellan USA och Kanada när det gäller gränsdragningen i Beaufort-havet, mellan Kanada och Danmark om vem som äger Hans Ö och mellan Kanada, Ryssland och Danmark om vem som äger Lomonosovryggen, som löper under Nordpolen.⁴⁹ Norge har dock fått sina territoriella anspråk godkända av havsrättskommissionen.

Förhållandet mellan NATO och Ryssland har genom historien varit präglad av svängningar. I dagsläget är relationen mellan Ryssland och Norge positiv och båda länderna ser samarbete som en nyckelfaktor för framgång. Ryssland har dock stora ekonomiska intressen i Arktis och Barentsregionen och visar det genom en aktiv arktisk politik. Det arktiska området har pekats ut som ett framtida satsningsområde inom energiutvinning och de har i sin säkerhetsstrategi påpekat att dessa strategiska resurser om nödvändigt kommer att bli försvarade med militära medel. Rysslands stormaktsambitioner visar sig även i nord och framtida intresse motsättningar kan komma att påverka det säkerhetspolitiska läget i regionen.⁵⁰ Rysslands geografiska närhet är alltid en faktor i norsk säkerhetspolitik. Barentsregionen är en del av Arktis

⁴⁴ Nye byggsteiner i nord- Neste trinn i Regjeringens nordområdestrategi. s. 6

⁴⁵ Ibid. s. 6

⁴⁶ Proposisjon til Stortinget nr 73 S. (2011-2012) -*Et forsvar for vår tid-Det konglige forsvarsdepartementet*, Oslo, 2012 s. 23

⁴⁷ US Department of State, *New START*, <http://www.state.gov/t/avc/newstart/index.htm> (Hämtad 2013-05-14 Kl 12:28)

⁴⁸ US Foreign Affairs, *Outlaw of the sea*, 2012, <http://www.foreignaffairs.com/articles/137815/thomas-wright/outlaw-of-the-sea> (Hämtad 2013-05-21 Kl 14:43)

⁴⁹ Case, Brian, *Sovereignty issues loom as Arctic sea ice shrinks*, *CBC News*, 2012-08-12 <http://www.cbc.ca/news/canada/story/2012/09/12/f-franklin-who-owns-the-arctic.html> (Hämtad 2013-05-21)

⁵⁰ Proposisjon til Stortinget-73 S s. 31

och Barents hav är strategisk bas för Rysslands atomubåtsstyrka. Konflikter i närområdet påverkar Norge, om inte direkt, så indirekt.⁵¹

3.2.4 Handlingsvägar

För Norge är det av särskild vikt att stärka säkerhetsgemenskapen i NATO. Alliansen är hörnstenen i norsk säkerhetspolitik. Närheten till Ryssland gör att det är av intresse för Norge att bidra till att relationen och samarbetet mellan Ryssland och NATO är bra.⁵²

Det går inte att utesluta NATO:s påverkan i det säkerhetspolitiska spelet och den maktbalans som alliansen väger mot öst. Arktis spelade en strategiskt viktig roll för NATO under kalla kriget och gör det fortfarande för utövandet av avskräckning. Atomubåtar gömmer sig under polarisen. Avlyssningsstationer och radarstationer för det strategiska missilförsvaret, finns lokaliserade runt om i regionen.⁵³ Vid händelse av krig gäller för Norge NATO:s kapitel fem, men i fredstid är det Norge som utövar suveränitetshävdelse på sitt eget havsterritorium.

Amerikanska myndigheter påpekade dock 2011 att USA:s andel av NATO:s försvarsutgifter hade ökat till 75% och att detta var ohållbart. Europeiska NATO-länder måste under de kommande åren ta större ansvar för säkerheten i sina egna regioner.⁵⁴

För att nå de nya målen som den norska regeringen prioriterat, har det satts upp 15 punkter. Dessa punkter trycker på vidareutveckling av kompetens, genom bl.a. uppbyggnad av kunskapscentra för klimat- och miljöforskning.⁵⁵ Prioritet har också lagts på ett ökat samarbete mellan de nordiska länderna och det Arktiska rådet, men framförallt med Ryssland. Strategin påpekar särskilt vikten av samarbetet med just Ryssland för att hålla en god relation.⁵⁶ Många mål har redan uppnåtts, som t.ex. den 40-åriga gränstvisten genom Barents hav som fick ett avgränsningsavtal 2011. Prioritet är fortsatta militära övningsverksamheter i samarbete med Ryssland, samt vidareutveckling av gemensamma fiskeri- och näringsfrågor mellan gränserna.⁵⁷

Norge vill sörja för en försvarbar utvinning av naturresurserna i nord. Nya steg inom detta är att öka petroleumindustrin södra delen av Barents Hav, göra konsekvensutredningar och öka sysselsättningen i Nord-Norge.⁵⁸

Norge vill vidareutveckla övningsverksamheten med allierade, men också med andra samarbetsländer såsom t.ex. Ryssland. Den norska armén fick år 2011-2012 ökade anslag för övningsverksamhet och då främst för övningar i nordområdena. Stor vikt läggs även på Kystvakten vars aktivitet i nordområdena ökade under åren 2011-2012

⁵¹ Proposisjon til Stortinget-73 S s. 31

⁵² Ibid. s.21

⁵³ Rapport från IISS Forum for Arctic Climate Change and Security workshop, *Military cooperation*, London, 2012-10-18 s.5

⁵⁴ Proposisjon til Stortinget-73 S s.29

⁵⁵ Stortingsmelding nr. 7 s. 20-28

⁵⁶ The norwegian governments high north strategy(2006) s. 6

⁵⁷ Stortingsmelding nr. 7 s. 22-23

⁵⁸ Ibid. 7 s. 25

till 2500 patrulldygn.⁵⁹Kysteskadrens patrulldygn under åren 2008-2012 fick en fördubbling och syftet är att aktiviteten skall öka i takt med att nya fartyg fasas in.⁶⁰ Ett led i det norska arktiska fokuset är att försvarets resurstyngdpunkt flyttats ovanför polcirkeln. Regeringen vill genom större militär operativ närvaro, styrka sin suveränitetshävdelse genom ökad operativ aktivitet. Detta har gjorts bl.a. genom en flytt av försvarets operativa högkvarter till Reitan, utanför Bodø.⁶¹

En het fråga i nordområdena är Svalbard. Enligt Svalbardtraktaten från 1920, tillhör ögruppen Norge. Detta är ratificerat av ett antal länder, bl.a. Ryssland och Sverige. Traktaten säger dock att den norska suveräniteten har ett antal undantag, så som att skatt endast får tas ut så att det stöttar Svalbard och Svalbards befolkning. Norge måste även skydda och bevara den unika miljön på ögruppen. Det finns militära restriktioner som måste följas och alla länder som undertecknat traktaten har rätt att bosätta sig, bedriva jakt, fiske, gruvsdrift, handel och industri på öarna, både på land och i territoriella farvatten.⁶²1977 upprättade Norge en fiskevärnszon runt Svalbard ut till 200 nautiska mil.⁶³

3.2.5 Medel

Den norska regeringen är tydlig med att miljö- och klimatförändringarna skapar nya militära utmaningar och att det är av stor vikt att norska försvaret utövar suveränitetshävdelse, kontroll och övervakning i nordområdena. Det ökade värdeskapandet och aktiviteten i nordområdena ställer därför högre krav på marin närvaro. Stor prioritet har därför lagts på upprustning och modernisering av fartyg i marinen och ett nytt logistikfartyg förväntas att levereras 2016.⁶⁴ Utav långtidsplanen att döma, ser skillnaden i fartygsflottan 2020 enbart ut att vara en förstärkning av just logistiksektorn med införskaffandet av detta fartyg.⁶⁵

Ett beslut har tagits om att köpa in nya stridsflygplan av typen F35 Lightning, som skall ersätta de nu slitna F16 planen.⁶⁶ Efter en omstridd debatt beslutades det dock i juni 2012 att huvudflygbasen för de nya F35 planen skall komma att ligga i Ørland. Den norska regeringen tog, trots sina intressen i nordområdena, beslutet på en ekonomisk basis, men lade fram förslag om en framskjuten bas i Evenes.⁶⁷

⁵⁹ Stortingsmelding nr. 7 s. 21

⁶⁰ Stortingsmelding nr. 7 s. 21

⁶¹ Ibid. s.17

⁶² Norske Utenriksdepartement, *LOV 1920-02-09 nr 00: Svalbardtraktaten*, <http://www.lovdata.no/all/hl-19200209-000.html> (Hämtad 2013-04-29 Kl 16:25)

⁶³ Stortingsmelding nr. 7 s. 56

⁶⁴ Proposisjon til Stortinget nr 73 S. s. 23

⁶⁵ Proposition til Stortinget-1S (2012-2013) *For budsjettåret 2013*, 2013 s.92

⁶⁶ Ingebrigtsen, Roger, Debatt-Full innsikt om kampflykjøp, *Aftenposten*, 2011-10-21, <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Full-innsikt-om-kampflykjop-6676324.html#.UWVP0I69fHR>(Hämtad 2013-04-09 kl 13:42)

⁶⁷ Ledare, Store mangler i norsk forsvarsdebatt, *Aftenposten*, 2012-06-06, <http://www.aftenposten.no/meninger/Store-mangler-i-norsk-forsvarsdebatt-6844407.html#.UWVQ7469fHQ> (Hämtad 2013-04-09 Kl 13:54)

Tabellen nedan visar Sjøforsvarets resurser i dagsläget 2013 och hur det, enligt norska regeringens långtidsplan, kommer att se ut 2020.

Tabell 1

Typ	Klass	Antal År 2013 ⁶⁸	Antal År 2020 ⁶⁹
Fregatter	Fridtjof Nansen	5	5
Korvetter	Skjold	6	6
Ubåtar	Ula	6	6
Minröjningsfartyg	Alta/Oksøy	6	6
Kystvakt ⁷⁰	Yttre*	9	9
	Inre*	6	6
Logistik och stödfartyg	KNM Valkyrien	1	2

*Yttre Kystvaktsfartyg är oceangående, isbrytande fartyg av klasserna Nordkapp, Barentshav/Ålesund/Harstad och Svalbard.⁷¹

*Inre Kystvaktsfartyg är mindre fartyg gjorda för skärgård och fjordar och av klasserna Norna och Reine.⁷²

Den norska marinens primära uppgifter är att projicera makt från den marina domänen, genom att främst neka tillgång till havsområden (**Sea Denial**) och även säkra bruk av havsområden för egen vinning (**Sea control**).⁷³

⁶⁸ Forsvaret, *Utstyrsfakta*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/utstyrsfakta/sjo/Sider/sjo.aspx> (Hämtat 2013-05-23 Kl 18:14)

⁶⁹ Proposisjon til Stortinget-73 S s.95

⁷⁰ Proposisjon til Stortinget-1S (2012-2013) For budsjettåret 2013-Kap 1790 Kystvakten, Oslo, 2013 s.106

⁷¹ Proposisjon til Stortinget-73 S s.106

⁷² Proposisjon til Stortinget-1S s.106

⁷³ Forsvarssjefens retning for Forsvarets fremtidige utvikling. s.16

3.3 Ryssland

3.3.1 Aktör

Rysslands strategiska kultur bygger på århundraden av erfarenhet från invasion, expansion och kommunistisk/ortodox missionsrörelse. Sovjetunionens kommunistideologi och strategi var transplanterad och sammanfogad med den strategiska realiteten av det gamla ryska imperiet.⁷⁴ Lawrence Sondhaus refererar i sin bok "Strategic culture and ways of war" till politiska forskaren David R. Jones, som hävdade att Rysslands expansionstradition härstammade från bristen på naturliga geografiska försvar, förutom mot Ishavet. Rysslands strategiska kultur likställde säkerhet med expansion. Rysslands militära tänkande bygger traditionellt sätt på krigföring utanför federationens gränser. Att vara i hög beredskap ger en särdeles bra utgångspunkt i offensiva operationer och detta har varit en ledstjärna i många ryska och sovjetiska operationer genom tiderna.⁷⁵

Den ryska, så väl som den sovjetiska erfarenheten av krig har präglat det ryska säkerhetstänkandet och än idag betar sig och uttrycker sig ryska politiska ledare utifrån landets nationella erfarenhet, snarare än utifrån någon variant av realistisk eller liberalistisk teori.⁷⁶

3.3.2 Mål

I den ryska arktiska strategin finns sex mål och prioriteringar.⁷⁷ Dessa mål fokuserar på:

1. Den socioekonomiska utvecklingen och utveckling av resursbaser, så som vatten, olja, gas och andra strategiska råvaror.
2. Militär säkerhet och försvar av den ryska statsgränsen, samt tillhandahållandet av gynnsamma driftsförhållanden och underhåll av militära kapaciteter i den arktiska regionen.
3. Miljösäkerhet och bevarande och skydd av den arktiska miljön samt ett miljömässigt tänkande när det gäller den ökande ekonomiska aktiviteten och den globala klimatförändringen.
4. Informations- och kommunikationsteknik och bildandet av ett informationsområde i Rysslands arktiska zon.
5. Säkerställandet av grundforskning och kompetens inom teknik och vetenskap i det arktiska området, inklusive utvecklandet av verktyg för att möta utmaningar inom försvars- och säkerhetsområdet, samt produktionsverksamhet och levnadsförbättrande system.
6. Internationellt samarbete och ett säkerställande av system för bilaterala och multilaterala samarbeten mellan Ryssland och de arktiska staterna, på en grund av internationella avtal.

⁷⁴ Sondhaus, Lawrence, *Strategic culture and ways of war*, Routledge, London, 2006. s.28

⁷⁵ Forss, Kiiianlinna, Inkinen, Hult, *The development of russian military policy, and Finland*. s.5

⁷⁶ Sondhaus, *Strategic culture and ways of war*. s.36

⁷⁷ The Russian government, *Den ryska arktiska strategin: Основы государственной политики Российской Федерации в Арктике на период до 2020 года и дальнейшую перспективу*, Moskva, 2008. Punkt 8

Utöver dessa målsättningar finns det även redovisat strategiska prioriteringar, såsom ökat samarbete med de arktiska länderna.⁷⁸ Ryssland vill även se en ökning i ansträngningar och samarbete i Arktis hos de arktiska staterna, avseende sjöräddning och effektiv hantering av naturresurser. En viktig prioritering för Ryssland är även en fördelaktig närvaro på Svalbard.⁷⁹ Den ryska ledningen uttrycker tydligt att Arktis är av stor betydelse för den ryska ekonomin. Ca 20 procent av Rysslands BNP och ca 22 procent av Rysslands totala export, genereras ovanför polcirkeln.⁸⁰ Ett av de ryska ekonomiska målen är att bli en av de fem starkaste ekonomierna i världen räknat i BNP.⁸¹ Den arktiska strategin är uppdelad i tre faser. Den första fasen är inriktad på hydro- och kartografiska undersökningar, för att förebygga landets kontinentalsockelkrav och sträcker sig mellan år 2008 och 2010. Den andra fasen bygger på internationellt erkännande av landets yttre, arktiska gränser och sträcker sig mellan år 2011 och 2015. Den tredje fasen innebär att den ryska, arktiska zonen blir en ledande strategisk resursbas mellan år 2016 och 2020.⁸²

3.3.3 Hotbild

Det som Ryssland identifierar som hot är först och främst kopplat till hot inom den strategiska stabiliteten och hotet om spridning av massförstörelsevapen till politiskt instabila länder. Bildandet av ett ensidigt globalt missilförsvar, en ny kapprustning och spridning av kärnvapen och kemisk och biologisk teknik ses även det som ett hot.⁸³

Ryssland försöker bygga ett jämlikt partnerskap med USA på grundval av ländernas gemensamma intressen. Ryssland prioriterar nedrustningsavtal och nedrustningskontroll av kärnvapen. Grova avsteg från dessa avtal ser Ryssland som ett hot mot den nationella säkerheten.⁸⁴ I den ryska säkerhetsstrategin ses inte USA som ett direkt hot. Politik i ett antal främmande länder för att uppnå överväldigande militär överlägsenhet, särskilt kärnvapenstyrkor och högteknologiska nukleära och icke-nukleära vapen, ses som ett militärt hot mot den ryska nationella och militära säkerheten.⁸⁵

Ryssland uttrycker motvilja mot den rådande globala säkerhetsarkitekturen som ligger i NATO:s favör. NATO:s utvidgning östvärt och planerade flytt av militär infrastruktur närmare den ryska gränsen, är under stark protest från Rysslands sida. Relationen med NATO bestäms dock av huruvida alliansen är beredd att ta hänsyn till Rysslands intressen i genomförandet av militär och politisk planering och respekten för

⁷⁸ Den ryska arktiska strategin. Punkt 7

⁷⁹ Ibid. Punkt 7.e

⁸⁰ Zysk, Katarzyna, *Russia's Arctic Strategy: Ambitions and Constraints*, 2010,

<http://www.ndu.edu/press/lib/images/jfq-57/zysk.pdf> s.105 (Hämtad 2013-05-15 Kl 14:04) s.105

⁸¹ The russian government, *Den ryska säkerhetsstrategin fram till 2020 - СТРАТЕГИЯ национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года*, Moskva, 2009. Punkt 4.53

⁸² Den ryska arktiska strategin. Punkt 11.c

⁸³ Den ryska säkerhetsstrategin fram till 2020. Punkt 1.30

⁸⁴ Ibid. Punkt II.18

⁸⁵ Ibid. Punkt 1.30

internationell rätt.⁸⁶ Ryssland ser NATO som en stor fara, dock ej längre som ett officiellt hot.⁸⁷

Ryssland uttrycker stort fokus på säkerhet i den ekonomiska sektorn. Hot mot ekonomin ses vara förlust av kontroll av naturresurser och låg stabilitet i det finansiella systemet. Beroendet av den ryska ekonomin för export av råvaror, samt utländsk inblandning i den nationella ekonomin, ses som några av de största ekonomiska hoten.⁸⁸

3.3.4 Handlingsvägar

Handlingsvägar för att nå målen är inriktade på hydrografiska, kartografiska och geofysiska arbeten för att förbereda material för hävdandet av den yttre ryska havsgränsen, detta genom studier av den ryska kontinentalsockeln.⁸⁹

Genomförandet av nya metoder och teknik för utvinning av marina mineraltillgångar och vattenresurser, samt utvecklandet av en infrastruktur för bedrivandet av verksamhet i Arktis, skall prioriteras. Utöver detta vill Ryssland, inom det socioekonomiska området, återuppbygga och modernisera gamla kraftverk och införa energibesparande material och tekniker. Nordostpassagen prioriteras högt och Ryssland upprättar system för säkerställandet av säker navigering i Ishavet.⁹⁰ Det satsas även på social infrastruktur, hälsa och bostäder.⁹¹

För militär säkerhet i den Ryska arktiska zonen, prioriteras militära enheter och organ, särskilt gränsmyndigheter som tull och kustbevakning. Detta skall genomföras både nationellt, men även internationellt tillsammans med grannländer. Syftet är att eliminera terrorism till sjöss, tjuvfiske, olaglig invandring, smuggling och att säkra de ekonomiska, havsbaserade resurserna.⁹² Ryssland har ett stort behov av fortsatt militär närvaro i Arktis för att säkra nationella ekonomiska intressen. Dock uttrycker det ryska strategidokumentet *Den grundläggande ryska arktiska politiken upp till 2020 och vidare* enbart öppet att Ryssland behöver ha en "nödvändig stridspotential" i området.⁹³ Säkerhetsstrategin, politiska uttalanden och ryska militäranalyser, uttrycker detta i mer konkreta termer. Ryssland utesluter inte möjligheten att lösa konflikter med militärt våld i zoner där konkurrensen om resurser är hård, nära den ryska gränsen eller nära dess allierades gränser.⁹⁴ På sikt finns det även planer på att upprätta ett nytt operativt kommando i Arktis, som skall komma att ansvara för den yttre delen av territorialhavet och oceanerna. Flottiljen baserad på Kolahalvön skulle då komma att ansvara för Barents hav och där skulle de större oceangående fartygen ingå.⁹⁵

⁸⁶ Geopolitics in the high north (2013-04-09)

⁸⁷ Forss, Kiiianlinna, Inkinen, Hult, The development of russian military policy, and Finland. s.22

⁸⁸ Den ryska säkerhetsstrategin fram till 2020. Punkt 4.

⁸⁹ Den ryska arktiska strategin. Punkt 8.a

⁹⁰ Ibid. Punkt 8.a

⁹¹ Ibid. Punkt 8.a

⁹² Ibid. Punkt 8.b

⁹³ Zysk, Russia's Arctic Strategy: Ambitions and Constraints s.107

⁹⁴ Den ryska säkerhetsstrategin fram till 2020. Punkt II.12

⁹⁵ Carlsson, Märta, *De ryska marinstridskrafterna*, Memo 3700. Rapport/FOI. Stockholm:FOI, 2012 s. 7

Inom miljöaspekten prioriteras inrättande av särskilda regler för naturresurser och miljöskydd, t.ex. återställande av naturliga landskap och bortförandet av giftiga avfall, samt övervakning av föroreningar.

Informations- och kommunikationsteknik skall säkerställas och införandet av bl.a. radio, mobila nät, trafikledning för flyg och fjärranalys av havsis prioriteras. Det utvecklas materiel som är anpassade för arktiska förhållanden och metoder och baser för polarforskning, men även forskning och metoder för förbättrande av hälsa och livskvalité.

Ryssland stärker sin närvaro på Svalbard och har för tillfället ca 500 invånare bosatta i samhället Barentsburg. Även nya, ryska forskningsstationer startas upp på ön.⁹⁶ År 2011 godkändes i Ryssland en Svalbardstrategi fram till 2020, rörande den ryska närvaron på ögruppen. Strategin ger riktlinjer för rysk, ekonomisk aktivitet och poängterar vikten av ekonomisk optimering och effektivitet på Svalbard. Detta visar tydligt att närvaro på Svalbard är av stort nationellt intresse för Ryssland.⁹⁷ Ett antal länder motsätter sig den norska fiskevarnszonen som sträcker sig 200 nautiska mil ut från Svalbards kust, bl.a. Ryssland och USA. Ryssland hävdar att zonen bryter överenskommelsen i traktaten som hävdar fritt fiske i Svalbards territorialhav.⁹⁸

3.3.5 Medel

Rysslands försvarsmakt har varit strakt präglad av sin tid under Sovjetunionen och kalla kriget och är det än idag. Större delen av den militära, marina, materielen som finns idag är ett arv från sovjettiden och konstruerades under 80 och 90-talet. Endast ett fåtal fartyg är byggda efter Sovjetunionens fall. Den ryska flottan skulle kunna sägas ha "hoppat över" en generation fartyg.⁹⁹ Detta innebär att en stor del av de ryska fartygen i dagens ryska marin, måste fasa ut om 15-20 år.¹⁰⁰ Den ryska varvsindustrin är även den i dagsläget föråldrad, vilket medför långa produktionstider och förseningar.¹⁰¹ En reformering av de ryska väpnade styrkorna påbörjades 2008 och medförde för marinstridskrafterna att de, från att ha varit självständiga, uppdelades i fyra militärdistrikt, Syd, Väst, Centrala och Öst.¹⁰²

⁹⁶ Pettersen, Trude, More russians on Svalbard, *Barents observer*, 2013-02-12, <http://barentsobserver.com/en/arctic/2013/02/more-russians-svalbard-12-02> (Hämtad 2013-04-29 Kl 16:52)

⁹⁷ The russian government, *Uttalande från den ryska federala församlingen* 2011-12-09 : <http://www.government.ru/docs/17340/> (Hämtad 2013-05-02 Kl 13:25)

⁹⁸ Koptelov, Vladimir, Russia and Norway in the Arctic, *Russian International Affairs Council*, 2012-05-28, http://russiancouncil.ru/en/inner/?id_4=436#top (Hämtad 2013-05-21 Kl 11:08)

⁹⁹ Boltentkov, Dmitrij, Reform of the Russian Navy, *Moscow Defense Brief: Your Professional Guide Inside*, nr. 2 (2011): 18-23

http://wikileaks.org/gifiles/attach/175/175998_mdb_2_2011_sm.pdf (Hämtad 2013-05-15 Kl 13:02)

¹⁰⁰ Carlsson, Märta, Granholm, Niklas, Russia and the arctic: Analysis and Discussion of Russian Strategies. *Rapport/FOI*. Stockholm:FOI 2013 s.29

¹⁰¹ De ryska marinstridskrafterna, FOI Memo 3700 s.4

¹⁰² Pallin.V, Carolina, Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv-2011, *Rapport FOI*, 2012 <http://www.foi.se/rapport?rNo=FOI-R--3404--SE> (Hämtad 2013-05-15 Kl 13:15) s.217

Enligt president Vladimir Putin är en omorganisation av den ryska försvarsmakten helt nödvändig för att federationen skall kunna klara av att hävda sin nationella säkerhet i framtiden. Ryssland vill lämna resterna av den forna sovjetiska invasionsprägel på försvaret och anamma nya metoder, ny utrustning och ny beväpning. Denna omorganisation skall göra det nya försvaret mer slimmat och mer anpassat för att möta moderna konflikter.¹⁰³ I enlighet med den nya reformen, sågs det gamla försvaret som för stort för att kunna hantera lokala väpnade konflikter i den moderna världen. Den nya distriktsuppdelningen är bl.a. ett led i ett helt nytt framtida "command and control"-system.¹⁰⁴ Försvarsbudgeten förväntas under de närmsta åren öka från 2,7 till 3,9% av BNP, en ökning på nästan 50%.¹⁰⁵

Beväpningsprogrammet som löper från 2011-2020 innefattar enligt President Vladimir Putin, ett tillskott i fartygsflottan med ca 100 nya fartyg, varav åtta SSBN, 20 multirollubåtar och över 50 ytfartyg.¹⁰⁶ Av dessa 50 kommer 14 att vara fregatter och 35 att vara korvetter. Dock nämns inget om tillskott av kryssare och jagare, men det skall nämnas att delar av beväpningsprogrammet är hemligt.¹⁰⁷ Totalt kommer över 1000 miljarder kronor satsas på den ryska marinen fram till år 2020, enligt president Putin.¹⁰⁸ År 2020 skall åtta nya strategiska ubåtar av Borei-klass ha byggts och den ryska ambitionen är att dessa ubåtar ska bli hörnstenen i den ryska marinen.¹⁰⁹ Den första, Yury Dolgoruky är bestyckad med 16 interballistiska Bulavamissiler, de fyra sista kommer att vara bestyckade med upp till 20 st.¹¹⁰

De mariner med störst strategisk betydelse är Stillahavsmarinen, på grund av närheten till Kina och Norra marinen, på grund av intressena i Arktis. I dessa mariner är större delen av Rysslands kärnvapentriad baserad.¹¹¹ Troligtvis kommer fyra Borei-ubåtar placeras i Stillahavsmarinen och fyra i Norra marinen. Tanken är att de i Norra marinen skall arbeta vid sidan av och tillsammans med Delta IV-ubåtarna i ca tio år. Ryssland förstärker även upp sin landstigningsförmåga bl.a. genom inköpet av fyra landstigningsfartyg av Mistral-klass från Frankrike. Varje fartyg kan bära 16 helikoptrar och en stridsvagnsbataljon.¹¹²

En amerikansk rapport publicerad vid Federation of American Scientists bedömer att Ryssland har ca 144 missiler med ca 350 stridsspetsar placerade på ryska ubåtar för

¹⁰³ RIA Novosty 2009-12-03, *Putin reiterates need for military reform to ensure security*, <http://en.rian.ru/russia/20091203/157086584.html> (Hämtad 2013-04-09 Kl 12:15)

¹⁰⁴ RIA Novosty 2009-12-03

¹⁰⁵ Rapport FOI: Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv-2011 s. 148

¹⁰⁶ Forss, Kiianlinna, Inkinen, Hult, *The development of russian military policy, and Finland*. s.39

¹⁰⁷ De ryska marinstridskrafterna, FOI Memo 3700 s.3

¹⁰⁸ Eklund, N. Ryssland storsatsar på marint försvar. *Ekot, Sveriges Radio*. 2013-01-14

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5408916> (Hämtad 2013-04-09 Kl 11:55)

¹⁰⁹ Pettersen, Trued, Putin attends nuclear sub ceremony, *Barentsobserver*, 2012-07-31,

<http://barentsobserver.com/en/security/putin-attends-nuclear-sub-ceremony-31-07> (Hämtad 2013-04-09 Kl 14:17)

¹¹⁰ Digges, Charles, Launch of new Russia sub class to put more nuclear missiles at sea. *Bellona*. 2013-01-14, http://www.bellona.org/articles/articles_2012/launch_borey (Hämtad 2013-04-09 Kl 14:52)

¹¹¹ FOI, *Russia and the arctic* s.29-30

¹¹² Forss, Kiianlinna, Inkinen, Hult, *The development of russian military policy, and Finland* s.41

tillfället. Ca 40 av dem beräknas vara placerade på Delta III-ubåtar i Stillahavsmarinen, resten tros befinna sig på ubåtar baserade i Gadzhiyevo, nära gränsen till Norge. Enligt amerikanska forskare skall denna siffra öka till 172 missiler och 624 stridsspetsar fram till år 2022¹¹³ Även de ryska kryssarna är kärnvapenbestyckade. Primärsyftet under kalla kriget var att slå ut fiendens anfallande hangarfartygsstridsgrupper, men kärnvapenrobotarna kan även slå mot landmål om det skulle anses nödvändigt.¹¹⁴

Den norra marinen är den mest mångsidiga av Rysslands mariner. Den norra marinens primära syfte är i huvudsak att vara den marina komponenten i Rysslands kärnvapentriad. Den ökade betydelsen för Arktis understryker vikten av flottan. Norra marinens högkvarter är baserad i Severomorsk, nära Murmansk. Andra baser är placerade i fjordarna runt Kola-halvön och i Severodvinsk, längs den ryska kusten i Barentsområdet.¹¹⁵

År 2013 ser den norra marinen ut som följer:

Tabell 2

Typ	Klass	Antal (2008) ¹¹⁶ 2013 ¹¹⁷
Strategiska ubåtar (SSBN)	Delta IV, Typhoon	(9) 7
Kryssningsrobotbärande ubåtar (SSGN)	Oscar II	(3) 3
Attackubåtar (SSN)	Akula, Sierra I, Victor III	(13) 13
Dieselubåtar (SSK)	Kilo	(7) 7
Hangarfartyg	Admiral Kuznetsov	(1) 1
Kryssare	Kirov	(2) 1
Jagare	Udaloy I, Udaloy II, Sovremenny	(7) 5
Fregatter		(-) -
Korvetter	Grisha, Nanuchka	(12) 9
Minkrigsfartyg	Gorya, Sonya, Natya	(11) 9
Landstigningsfartyg	Ropucha	(5) 3
Totalt antal fartyg:		(70) 58

Utöver dessa fartyg har den ryska marinen ett stort antal underhålls- och stödfartyg.

Få av de ryska ytfartygen är konstruerade för arktiska förhållanden, dvs. att fartygen har låg isklass. Detta begränsar möjligheten för operationer i isiga och arktiska miljöer.¹¹⁸

¹¹³Bellona, Launch of new Russia sub class to put more nuclear missiles at sea.

¹¹⁴ Russian Military Analysis, *Kirov-klassen*, [www.warfare.be/db/catid/268/linkid/1739/title/1144-\(-2\)-kirov-class/](http://www.warfare.be/db/catid/268/linkid/1739/title/1144-(-2)-kirov-class/) (Hämtad 2013-05-02 Kl 11:52)

¹¹⁵ Forss, Kiianlinna, Inkinen, Hult, The development of russian military policy, and Finland s.88

¹¹⁶ FOI, Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv-2011

¹¹⁷ Russian Military Analysis, *Northern Fleet*, <http://warfare.be/db/linkid/1720/catid/243/fleet/NOR/> (Hämtad 2013-04-19 Kl:17:39)

¹¹⁸ FOI, Russia and the arctic s.32

4. Jämförelse av strategier

4.1 Inledning

I detta avsnitt diskuteras och analyseras likheter och olikheter som identifierats i strategianalysen. Som en första introduktion analyseras likheter och skillnader i strategiska kulturer och strategiska dokument. Därefter följer utformningen av jämförelsen den fullständiga strategins tre sektorer, ekonomisk strategi, civil strategi och militär strategi.

4.2 Likheter och olikheter

I grunden har Norge och Ryssland två helt olika strategiska kulturer som påverkar hur ländernas förhållningssätt gentemot problemlösning, strategiskt tänkande och sätt att utforma strategier ser ut. Utifrån ett småstatsteoretiskt perspektiv kan man tydligt se hur Norge handlar utifrån sina tidigare erfarenheter som småstat under andra världskriget och kalla kriget. Detta visar sig genom ett defensivt förhållningssätt i utformningen av de norska strategierna. Norge har tydliga strategiska mål och intressen, men uttrycker sig diplomatiskt och med ett tydligt samarbetsfokuserat förhållningssätt gentemot Ryssland och resten av sin omvärld.

De ryska strategidokumenterna är offensiva, raka och direkta. De har tydliga mål och medel och visar tydligt på en vilja att dominera i det Arktiska området. Landet uppvisar ambitioner om att det egna arktiska området skall bli en ledande resursbas innan 2020. Ryssland räknar sig själva som en stormakt, i jämförelse med USA och Kina. Det är tydligt att de i sina strategier och ambitionsnivåer, prioriterar sina ekonomiska intressen i första hand. Samarbete med grannländer nämns i strategierna, bl.a. när det gäller teknikutveckling, fiskeri- och kustbevakningsfrågor. Fokus för Ryssland militärt, ligger i det egna agerandet som federation. Fred och säkerhet i området är viktigt och Ryssland är beredda att agera med militärmakt, trycka ned konflikter och hävda sina ekonomiska intressen i sitt närområde. Så även i Arktis om det skulle anses nödvändigt. Rysslands offensivitet går hand i hand med den strategiska kultur som har präglat federationen genom tiderna. Ekonomiska intressesfärer påverkar den expansiva viljan hos Ryssland och det visar sig tydligt i utformningen av de arktiska strategierna.

4.2.1 Ekonomisk strategi:

Både Norge och Ryssland har stora ekonomiska resurser i Arktis och i Barents hav. Fiske, olja och gas är för de båda länderna stora ekonomiska inkomstkällor. Det är tydligt i båda ländernas strategier att den ekonomiska frågan är huvudfokus för intresset i nordområdena. Norge är en sjöfartsnation och är helt beroende av sin kust och sina havsområden för att trygga sin ekonomi. Olja, gas, handelssjöfart och fiske är landets största, ekonomiska prioriteringar i Barentsområdet. Norge visar en offensivitet gällande sina ekonomiska intressen. Trots sin stämpel som småstat tar de för sig och visar framfötter. Detta kan bero på deras beroende av de marina resurserna för tryggheten av sin framtida ekonomi, men även pga. den trygghet som FN ger som domare i havsrättsfrågor och erkännandet av UNCLOS i de Arktiska länderna (utom från

USA). Detta ger småstaten Norge en helt annan ställning, säkerhet och helt andra möjligheter i förhållande till de stormakter som står ansikte mot ansikte i Arktis. Norges offensiva, ekonomiska agerande i nordområdena skulle därför kunna sägas vara något stormaktsinfluerad och inte traditionellt småstatsbeteende.

En stor del av Rysslands BNP kommer från resurser i det Arktiska området. Ryssland är på grund av detta helt beroende av Arktis för att nå sina ekonomiska stormaktsambitioner. Dessutom är Ryssland helt avhängig av sin ekonomiska tillväxt för att kunna fortsätta att genomföra sina militära reformer och för att kunna bygga upp en infrastruktur i det arktiska området. Tryggheten av kommunikation, infrastruktur och säkerhet är i sin tur helt nödvändiga för att federationen skall kunna fortsätta att genomdriva sina ekonomiska målsättningar. Ryssland visar tydligt i sin strategi att internationellt samarbete i regionen är avgörande för den tekniska utvecklingen inom olje- och gasindustrin, som i sin tur bidrar till den ekonomiska resursutvinningen och därmed även den militära utvecklingen. För Rysslands del handlar det om att kunna balansera mål, medel och metoder genom sunda ekonomiska prioriteringar, för att inte hamna i en nedåtgående spiral. Ryssland står inför stora ekonomiska utmaningar i det arktiska området.

Målen som länderna utstakat i sina strategier stävar åt samma håll. Norge vill öka värdeskapandet i hela landet, öka sysselsättningen, samt trygga en hållbar resursutvinning. Ryssland har liknande mål, men uttrycker sig i sin strategi mer storskaligt. Detta kan bero på att Ryssland befinner sig på en lägre utvecklingsnivå i sitt arktiska område, än vad Norge gör och därför kräver vidare målformuleringar. Hotbilden mot den ekonomiska sektorn ser Ryssland som förlust av kontroll av sina naturresurser. Detta är en säkerhet för Norge, som redan fått sina territoriella krav godkända av UNCLOS. Rysslands territorialkrav är ännu inte godkända. Båda länderna är högst angelägna om att samarbeta i frågor gällande fiske i Barents hav.

Motsättningar finns mellan de båda länderna när det gäller Svalbard. Norges upprättande av fiskevärnszonen utanför ögruppen motsätts starkt av Ryssland, som stärker sin ekonomiska aktivitet på ön. Ryssland hävdar att Norge bryter traktatet i och med upprättandet av zonen. Denna fråga är ett känsligt kapitel för de båda länderna och skulle eventuellt kunna utvecklas till en konflikt i framtiden. Norge och Ryssland har likartade ekonomiska intressen i nordområdena. Genom lösandet av den tidigare gränstvisten genom Barents hav, visar dock båda länderna på en samarbetsvilja som är gynnsam i framtida eventuella konflikter.

4.2.2 Civil strategi:

Både Norge och Ryssland har i sina strategier uttalade mål för miljöfrågor. Båda länderna är medvetna om miljö- och klimatfrågor och båda länderna satsar pengar för forskning och utveckling inom dessa frågor. De skillnader som är synliga i strategierna är det norska fokuset på klimat- och miljöforskning och det ryska fokuset på återställning och bevarande av miljön efter sovjettiden. Båda länderna fokuserar på forskning och teknikutveckling, både inom klimatforskning, men även teknik och systemutveckling inom frågor som rör de ekonomiska intressena, som t.ex. olja och

gasutvinning. Inom detta område ses inga skillnader när det gäller småstatsteori, utan båda länderna har liknande mål och metoder. Däremot befinner sig de båda länderna på olika utgångspunkter när det gäller de samhällsliga områdena såsom infrastruktur, hälsa och kommunikation. Ryssland har stora brister inom dessa områden och lägger i sin civila strategi, stor vikt vid införandet av detta. Ryssland behöver bättre levnadsförhållanden för människor som bor i Arktis och bättre infrastruktur, dels för att kunna befolka sitt arktiska område, men även för att kunna ta tillvara på de resurser som utvinns och för att kunna öppna och underhålla Nordostpassagen. Både Norge och Ryssland trycker på vikten av samarbete på samhällslig basis, både internationellt och nationellt.

4.2.3 Militär strategi:

Skillnader i de marina militära medlen hos de båda länderna är många. Detta beror dels på det geopolitiska och strategiska läget, ländernas storlek och på den strategiska kultur som finns i länderna. Norge är en småstat och Ryssland är en stormakt. Norge har en strategisk militär kultur som genom historien varit defensiv i förhållande till grannlandet och stormakten Ryssland. Ryssland i sin tur har haft en militär strategisk kultur som varit inriktad på expansion och offensivitet och Ryssland har även genom historien haft ett anspråk i förhållande till NATO.

Norges marina styrkor har på senare år fått en allt mer Arktisk profil. Större enheter har anskaffats, Kystvaktsfartyg med hög isklass och isbrytarförmåga patrulleras i Barents hav signalerar tydligt till omvärlden att Norge satsar på Arktis och att Norge ser Arktis som sin huvudprioritering. Norge kan visa denna typ av offensivitet pga. att de har stöd av NATO:s atomvapen, samt FN:s allmänt erkända beslutanderätt genom UNCLOS. Läget i Barents hav hade antagligen sett annorlunda ut om Norge inte varit i allians och om inte FN hade funnits. Småstaten Norge har genom dessa organ kunnat hävda sig i området och kunnat agera med en helt annan frihet.

Rysslands norra marin är huvudbas för de marina delarna av kärnvapentriaden. Huvudsyftet för den norra marinen är att vara bas för de strategiska ubåtarna och för marinens ytfartyg är huvuduppgiften att säkra vatten för sina ubåtar. De stora isarna i Arktis ger ett gott skydd för de strategiska ubåtarna att gömma sig undan avlyssning och upptäckt, både för de ryska och NATO:s ubåtar. Med smältande isar försvinner detta skydd och risken för upptäckt av ubåtarna ökar. För att förebygga detta krävs säkrande av hav genom ytfartyg. Ryssland ökar sin numerär av minde och mellanstora fartyg, så som korvetter och fregatter i sitt beväpningsprogram. Att prioritet läggs på Barents hav visas även i planerna om ett nytt operativt kommando i flottiljen på Kolahalvön, där större, oceangående fartyg kommer att ingå, för patrull av större vattenområden. Detta visar på en ny typ av strategiskt tänkande avseende arktisregionen från Rysslands sida. Från att enbart vara hemvist för strategiska ubåtar, är Arktis nu även ett område med stora ryska ekonomiska intressen, värt att försvara. Dock finns inga öppna uppgifter i beväpningsprogrammet som styrker inskaffandet av större fartyg, så som jagare, till detta nya operativa kommando.

Ryssland stärker även sin landstigningsförmåga genom inköp av nya landstigningsfartyg. Genom detta går det att dra slutsatsen att Ryssland följer sin strategiska kultur. Landstigningsfartyg används för att transportera markförband och signalerar expansionstänkande och offensivt handlande. Detta offensiva tänkande går helt i enlighet med småstatsteorins beskrivning av stormakter.

Likheterna mellan norska och ryska tendenser i strategier skulle, på grund av detta, kunna ses som båda ländernas tydliga nya fokus på arktisområdet genom uppbyggandet av fartygsflottor med syfte att säkra stora havsområden långt från land och införskaffande av mellanstora ytfartyg. Norges Kystvakt är en integrerad del i den norska försvarsmakten. Denna integrering signalerar därför även till omvärlden att Norge till stor del använder fredliga, och polisiära medel för att hävda sin territoriella integritet i nordområdena. Det ryska försvaret har en mer offensiv, militär framtoning, med syfte att försvara den ryska statsgränsen. Landets militärmakt spelar en betydligt större roll i den ryska strategin, än i den norska.

Säkerhetsmässigt ser Ryssland bl.a. NATO:s utbredning som en fara och detta betonas med tydlighet i den ryska säkerhetsstrategin. Norge å andra sidan, ser inte Ryssland som ett officiellt hot, men förhållandet skulle kunna bli spänt om Ryssland hamnar i en dispyt med något annat NATO-land. Norge visar en medvetenhet om sin roll som NATO-land i gränzonen. I strategin trycker de på att visa förutsägbarhet och tydlighet, samt specifikt på samarbete med Ryssland för att stärka relationerna.

En tydlig skillnad mellan länderna är att Norge i huvudsak är färdig med utformningen av sin marin. Detta medför att Norge, med hjälp av sina marina medel, har möjlighet att följa den arktiska strategi de utstakat och stötta de civila och ekonomiska delarna med skydd och säkerhet. Rysslands beväpningsprogram förväntas inte vara klart förrän år 2020 och bedöms av bl.a. FOI att få stora förseningar, eller inte helt fullföljas. Detta pga. föråldrad varvsindustri och dålig ekonomi. De marina medlen ligger därför inte i fas med resten av sin fullständiga arktiska strategi, som enligt de ekonomiska och civila målsättningarna skall vara helt implementerade år 2020. Kopplat till teorin om den fullständiga strategin, skulle förseningar inom en sektor, (i det här fallet den militära), innebära att hela det politiska projektet blir försenat. Detta skulle kunna bli fallet för den ryska arktiska strategin.

5. Marina förmågor

5.1 Inledning

Nedan följer en utveckling av Norge och Rysslands marina medel, samt beskrivningar om resursernas förmågor. Därefter är ländernas marina medel indelade i en matris utefter förmågor och tänkta användningsområden. I ett slutskede analyseras de marina förmågorna med hjälp av tyngdpunktsbegreppet, teorier och tidigare gjord strategianalys.

5.2 Norge

Kystvakten-Kystvaktfartygens huvuduppgifter är bl.a. att hävda territoriell integritet, fiskerikontroll, miljötillsyn, sjöfartskontroll, tullkontroll och sjöräddningsoperationer. Kystvakten ligger organisatoriskt under den norska försvarsmakten, men samarbetar bl.a. med polis och tullväsendet. De större fartygen har isbrytarkapacitet och bär allmålskanon.¹¹⁹

Fregatter-De norska fregatterna kan i fred utnyttjas till suveränitetshändelser långt från land, patrulleras stora hav. De är multirollfartyg och bestyckade för att agera i alla tre dimensioner, yta, luft och under vatten. De bär helikoptrar för bl.a. ubåtsjaktoperationer, sjömålsrobotar och torpeder. Fartygen har även goda möjligheter att användas för krishantering och räddningsoperationer. I krig har de som första uppgift att säkra SLOC.¹²⁰

Korvetter-Den mindre, snabbgående Skjold-klassen har som första uppgift i fredstid att visa närvaro och hävda suveränitet i kustnära farvatten. De är bestyckade för strid i luft och yta och bär sjömålsrobot och allmålskanon. I krig är dess första uppgift att vilseleda fienden och behålla kontroll i kustzonen.¹²¹

Ubåtar-Det norska sjöförsvaret har även sex konventionella ubåtar, vars huvuduppgift är att bedriva dold spaning under längre perioder. Vetskapen om att ett land har ubåtar i sin arsenal, innebär en högre tröskel för fienden att kunna och vilja bedriva operationer i ett sådant land.¹²²

Minjakter- Är designade för att jaga eller svepa minor. Bär luftförsvarssystem.¹²³

¹¹⁹Forsvaret, *Kystvakten*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret/Sider/kystvakten.aspx> (Hämtad 2013-05-09 Kl 13:02)

¹²⁰Forsvaret, *Fregattvåpenet*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret/ke/Sider/fregattvåpenet.aspx> (Hämtad 2013-05-09 Kl 13:01)

¹²¹Forsvaret, *MTB-våpenet*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret/ke/Sider/MTB-våpenet.aspx> (Hämtad 2013-05-09 Kl 13:03)

¹²²Forsvaret, *Undervannsbåtvåpenet*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret/ke/Sider/Undervannsbåtvåpenet.aspx> (Hämtad 2013-05-09 Kl 13:00)

¹²³Forsvaret, *Minefartøy-Oksoy-og-Alta-klassen*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/utstyrsfakta/sjo/Sider/Minefartøy-Oksoy-og-Alta-klassen.aspx> (Hämtad 2013-05-14 Kl 10:29)

Tabell 3.

Typ	Klass	Antal 2013	Ytstrid	UV-strid	Luftförsvar	Minjakt	Patrull Kust	Patrull Ocean	Strategiska kärnvapen
Fregatter	Fridtjof Nansen	5	x	x	x			x	
Korvetter	Skjold-klass	6	x		x		x		
Ubåt	Ula-klass	6	x	x					
Minröjningsfartyg	Alta	3			x	x	x		
	Oksøy	3			x	x	x		
Kystvakt	Yttre	9			x			x	
	Inre	6					x		
Logistik- och stödfartyg	KNM Valkyrien	1					x	x	
Totalt antal fartyg:		39	17 (44%)	11 (28%)	26 (67%)	6 (15%)	19 (49%)	15 (38 %)	0 (0%)

Definitioner:

Ytstrid: Bär sjömålsrobot eller torped för ytmål.

UV-strid: Bär torped för ubåtsjakt.

Luftförsvar: Har kanon eller luftvärnsrobot.

Minjakt: Har som huvudsyfte att röja minor och är utrustad med minsvep eller undervattensfarkoster för röjning av minor.

Patrull Kust: Klassas storleksmässigt som fartyg byggt för kustnära operationer. Definieras i studien från mindre fartyg upp till fregattstorlek.

Patrull Ocean: Klassas storleksmässigt som oceangående fartyg. Definieras i studien från fregatt och uppåt.

Strategiska kärnvapen: Bär strategiska, interkontinentala kärnvapenmissiler.

5.3 Ryssland

SSBN-Strategiska ubåtar bär interkontinentala kärnvapenmissiler och är gjorda för att slå ut fiendens militära installationer och marinbaser. Ubåtarna bär även torpeder för att slå ut ytstridsfartyg och andra ubåtar.¹²⁴

SSGN-Ubåtarna är atomdrivna och byggda för att slå ut fiendens hangarfartyg. De bär i huvudsak kärnvapenbestyckade kryssningsrobotar.¹²⁵

SSN-De ryska attackubåtarna är atomdrivna och konstruerade för att attackera och förgöra fiendens ubåtar och hangarfartygsstyrkor. Bär torpeder för undervattensstrid och ytstrid.¹²⁶

SSK-ubåtarna är byggda för att bekämpa fiendens ubåtar och ytstridsfartyg, samt att transportera underrättelse- och specialstyrkor. De har även som uppgift att skydda flottbaser och kuster. Bär torpeder för undervattensstrid och ytstrid.¹²⁷

Kryssare-Den ryska Kirov-klassen är Rysslands enda, kvarvarande kryssare. Fartyget är atomdrivet och bestyckat med kärnvapenrobotar med syfte att slå ut stora yt- eller landmål. Utöver detta bär den torped och sensorer för ubåtsjakt.¹²⁸

Jagare-De ryska jagarna har i huvudsak torpeder och sensorer för ubåtsjakt. Utöver detta bär de bl.a. kanoner och robotsystem för luftförsvaret. En uppgraderad Udaloj II har en mer multirollbestyckad karaktär och bär även sjömålsrobotar.¹²⁹ Sovremenny-klassen är även den av ytstridskaraktär och bär sjömålsrobotar.¹³⁰

Korvetter-Grisha-klassen är en korvett byggd för ubåtsjakt i kustnära farvatten och bär vapen och sensorer för undervattensstrid. Utöver detta bärs kanoner och luftförsvssystem.¹³¹ Nanuchka-klassen är bestyckad för ytstrid och bär sjömålsrobot, kanon och luftvärnsrobotar.¹³²

Minröjningsfartyg- Designade att jaga, svepa och tillintetgöra minor. Bär mindre kanon och antiubåtssystem i självförsvars syfte.¹³³

Landstigningsfartyg- Designade för att transportera markförband över större hav. Bär luftförsvssystem.¹³⁴

¹²⁴ Russian Military Analysis, *SSBN*, <http://warfare.be/db/catid/304/title/ssbn/> (Hämtad 2013-05-09 Kl 15:23)

¹²⁵ Russian Military Analysis, *SSGN*, <http://warfare.be/db/catid/305/title/ssgn/> (Hämtad 2013-05-09 Kl 15:24)

¹²⁶ Russian Military Analysis, *SSN*, <http://warfare.be/db/catid/306/title/ssn/> (Hämtad 2013-05-09 Kl 15:26)

¹²⁷ Russian Military Analysis, *SSK*, <http://warfare.be/db/catid/307/title/ssk/> (Hämtad 2013-05-09 Kl 15:26)

¹²⁸ Saunders, Stephen(red), *Jane's Fighting Ships 2011-2012*, IHSG, Coulsdon, 2011 s.668

¹²⁹ Saunders, Janes Fighting Ships s.671

¹³⁰ Ibid. s.673

¹³¹ Ibid. s.677

¹³² Ibid. s.681

¹³³ Ibid. s. 686-687

Tabell 4.

Typ	Klass	Antal 2013 ¹³⁵	Ytstrid	UV-strid	Luft-försvar	Min-jakt	Patrull Kust	Patrull Ocean	Strategiska kärnvapen
(SSBN)	Delta IV	6	x	x					x
	Typhoon	1	x	x					x
(SSGN)	Oscar II	3	x	x					
(SSN)	Akula	6	x	x					
	Sierra I	3	x	x					
	Victor III	4	x	x					
(SSK)	Kilo	7	x	x					
Hangar-Fartyg	Kreml	1	x	x	x			x	
Kryssare	Kirov	1	x	x	x			x	
Jagare	Udaloy I	3		x	x			x	
	Udaloy II	1	x	x	x			x	
	Sovremenny	1	x		x			x	
Korvetter	Grisha	6		x	x		x		
	Nanuchka	3	x		x		x		
Minröjnings-fartyg	Gorya	1			x	x	x		
	Sonya	6			x	x	x		
	Natya	2			x	x	x		
LS-fartyg	Ropucha	3			x				
Totalt antal fartyg:		58	37 (64%)	42 (72%)	25 (43%)	9 (16%)	18 (31%)	7 (12%)	7 (12%)

Definitioner:

Ytstrid: Bär sjömålsrobot eller torped för ytmål.

UV-strid: Bär torped för ubåtsjakt.

Luftförsvar: Har kanon eller luftvärnsrobot.

Minjakt: Har som huvudsyfte att röja minor och är utrustad med minsvep eller undervattensfarkoster för röjning av minor.

Patrull Kust: Klassas storleksmässigt som fartyg byggt för kustnära operationer. Definieras i studien från mindre fartyg upp till fregattstorlek.

Patrull Ocean: Klassas storleksmässigt som oceangående fartyg. Definieras i studien från fregatt och uppåt.

Strategiska kärnvapen: Bär strategiska, interkontinentala kärnvapenmissiler

¹³⁴ Saunders, Janes Fighting Ships s.684

¹³⁵ Russian Military Analysis, Northern Fleet

5.4 Tyngdpunkt i marina förmågor

5.4.1 Tyngdpunktsanalys

Den norska marinen är i grunden uppbyggd på ett sådant sätt som en småstat traditionellt har varit. Små, snabba fartyg för operationer i närheten av kust och fjordar, samt mindre konventionella ubåtar för underrättelseoperationer och minröjningsfartyg för röjning av minor i SLOC:ar. På detta sätt kunde den mindre staten i defensivt syfte, hantera och skapa handlingsfrihet med avskräckningsförmåga, en så kallad defensiv offensiv. Tendensen hos norrmännen har varit att de, på grund av sina vidgade farvatten, tvingats öka storleken på sina fartyg genom anskaffandet av fregatter, för att på så sätt skapa oceangående fartyg. Detta ändrar karaktären en aning hos det norska traditionella försvaret, som på grund av sina ekonomiska intressen, måste hävda sig mer offensivt och längre ut från land. Det planerade inskaffandet av ett nytt stödfartyg ökar även detta uthålligheten hos både korvetter samt fregatter och ger utformningen av försvaret en mer oceangående karaktär.

Norge har i dagsläget fem fregatter och nio kystvaktsfartyg av oceangående storlek. Tillsammans med stödfartyget, innebär detta att 38% av den totala fartygsarsenalen är oceangående.¹³⁶ Sex korvetter, sex mindre kystvaktsfartyg samt sex minröjningsfartyg finns att tillgå för kust- och skärgårdsoperationer. Detta innebär att 49% av fartygen är byggda för att operera i kust och fjordar.¹³⁷ Av statistiken att döma, görs bedömningen att Norge har en numerär tyngdpunkt i fartyg av mindre storlek. Dock skall nämnas att minröjningsfartygens huvuduppgift består av att röja minor, men att de även kan användas för övervakningsuppgifter. Tyngdpunkten i förmåga ligger hos norrmännen i övervakning och patrullering, samt i ytstrid.¹³⁸ Konklusionen är att en mycket stor procentuell del av det norska sjöförsvaret är av oceangående karaktär och anpassade för arktiska förhållanden. Norge har även valt att ge marinen en mindre militär framtoning på grund av antalet stora kystvaktsfartyg. Norges marin är planerad att se ut på detta sett i 20 år till, med den skillnaden att öka uthålligheten ytterligare med ett nytt stabsfartyg.

Rysslands marina tyngdpunkt ligger i dagsläget oavkortat på ubåtsförmågan. Totalt har den norra marinen 30 olika typer av ubåtar, varav stommen är den av strategisk karaktär. Övriga fartyg tjänar i dagsläget som skydd för de strategiska ubåtarna och finns till för att öka deras rörlighet och säkra inlopp och baser. I dagsläget har den norra marinen nio korvetter, nio minkrigsfartyg, vilket innebär att 31% av de ryska fartygen opererar i kustområden.¹³⁹ Sju större fartyg, varav ett av dem är ett hangarfartyg innebär att endast 12 % är oceangående.¹⁴⁰ Den stora numerären mindre fartyg tyder just på syftet att säkra hamnar, bassystem och skärgårdsmiljö. Ryssland har ett stort antal logistikfartyg att tillgå som indirekt utökar en korvetts operationsområde och uthållighet, dock är korvetten begränsad av sin storlek och inte byggd för tuffa oceanförhållanden, utan snarare för kustoperationer. Av fartygens bestyckning och

¹³⁶ Se Tabell 3

¹³⁷ Se Tabell 3

¹³⁸ Se Tabell 3

¹³⁹ Se Tabell 4

¹⁴⁰ Se Tabell 4

syften att döma, görs bedömningen att tyngdpunkten ligger i bekämpning av ubåtar, samt ytfartyg av större karaktär,¹⁴¹ t.ex. hangarfartyg med tillhörande stridsgrupper.

Rysslands marin kommer inom en 20-årsperiod att förändras och tillföras fler mindre och mellanstora ytfartyg. Många äldre marina plattformar kommer att bytas ut och moderniseras. Fartyg av fregattstorlek är multifunktionella och utmärkta plattformar för bl.a. havsövervakning. 14 fregatter är beställda, dock finns ännu inga uppgifter om i vilka mariner dessa kommer att bli placerade. Vid eventuell framtida tillförsel av fregatter till norra marinen, skulle detta kunna ses som ett tecken på att Ryssland vill främja sin havsövervakning och markera sina arktiska intressen. Ryssland rustar även upp sin landstigningsförmåga. För eskortuppgifter krävs större, multifunktionella fartyg, storleksmässigt som fregatt eller jagare, som kan färdas på större hav, snarare än små korvetter. Fregatter är därför, traditionellt sett, bra plattformar för utövandet av skydd och eskort av den typen av fartyg. För tillfället ligger den norra marinens tyngdpunkt, som tidigare nämnts, på den strategiska ubåtsförmågan. Med det nya beväpningsprogrammet skulle inköp av nya typer av fartyg även kunna tillföra nya uppgifter till den norra marinen, så som ökad havsövervakning för de arktiska farvattnen.

5.4.2 Slutsatser

Norges fartygsflotta återspeglar i stor grad den arktiska politik som förs. Fartygsflottan är mångsidig och jämt fördelad, mellan kust- och oceangående fartyg. Den numerära tyngdpunkten ligger på mindre fartyg, men tittar man på syften så ligger tyngdpunkten på ytstrids- och patrulluppgifter. Den norska arktiska strategin är militärt defensiv med stort fokus på de ekonomiska och civila strategierna samt på militärt samarbete med andra länder och lösandet av konflikter med mindre militära medel så som Kystvakten. De norska marina systemen är istället offensiva i sitt upplägg med många stora oceangående fartyg och operationer långt från land, men defensiva i den icke-militära framtoningen.

Rysslands fartygsflotta i Barents hav återspeglar i dagsläget inte helt den arktiska politik som förs. Strategin sträcker sig från dagens läge fram till 2020 och vidare och de ryska marina styrkorna i Barents hav är i dagsläget inte rustade för arktiska övervakningsuppgifter och patrullering långt från land. Majoriteten av de ryska ytstridsfartygen är i korvett- och minjaksstorlek och är inte isförstärkta. Marinen är offensiv med huvudsyfte att förgöra en eventuell fiendes hangarfartygsstyrkor och bära strategiska kärnvapen i avskräckningssyfte. Dock skulle strategin möjligen kunna samspela bättre år 2020, när det ryska beväpningsprogrammet genomförts, beroende på om det tillförs fregatter eller större fartyg. Rysslands arktiska strategi är, till skillnad från den norska, militärt offensiv och fokuserar tydligast på de ekonomiska och militära delarna. De ryska arktiska, strategiska målen skulle kunna sammanfattas som upprättandet av Nordostpassagen som en internationell transportväg, samt exploatering av naturresurserna i området. Denna slutsats delas även av FOI.¹⁴² Den ryska strategin pekar även, på grund av detta, på vikten av ökad närvaro, kontroll av farvattnen och

¹⁴¹ Se Tabell 4

¹⁴² Russia and the arctic. FOI s.32

övervakning, dels av fiske men även av den kommande Nordostpassagen. Ökad ekonomisk aktivitet i området kräver fler större marina ytstridsresurser som kan patrullera stora hav, men detta krockar med den ryska tyngdpunkten i den strategiska ubåtsförmågan, som i sin tur kräver små fartyg för säkrande av baser och inlopp. I strategin pekas instabilitet inom den strategiska stabiliteten ut som ett hot och president Putin har även uttalat att de nya strategiska ubåtarna skall bli hörnstenen i rysk marin. Det nya operativa kommandot på Kolahalvön med arktiska specialuppgifter skulle eventuellt bildas på sikt. Denna slutsats, tillsammans med FOI:s bedömning om förseningar i det militära beväpningsprogrammet, pekar i studien åt att den ryska arktiska strategin år 2013 har en obalans mellan civil, ekonomisk och militär strategi. Detta innebär att mål, handlingsvägar och medel inom dessa spektra, inte helt är i fas med varandra.

6. Slutsatser

De slutsatser som dras för första frågeställningen är att Norges och Rysslands strategier till stor del följer deras respektive strategiska kulturer. De likheter och skillnader som finns i strategier är snarare kopplade till strategisk kultur, än till småstatsteorins beskrivning om skillnader mellan småstat och stormakt, något som kan styrkas i Norges marina, militära offensiva tendenser. Norges agerande är emot småstatsteorins beskrivning av defensivitet och ett traditionellt småstatsbeteende. FN och NATO har alltså stor betydelse för en småstats strategiska handlanden, förhållningssätt och ambitioner. Kanske börjar småstaten Norge att lämna den gamla strategiska kulturen, uppbyggd från erfarenheter av krig och istället bygga upp en ny strategisk kultur, uppbyggd på en trygghet av allianser. Typiska skillnader mellan strategier skulle kunna ses som den militära strategins olika fokus. Rysslands agerande följer både landets strategiska kultur och småstatsteorins beskrivning av stormakter, med den militära tyngdpunkten i den strategiska ubåtsförmågan. Den ekonomiska strategin och den civila strategins innehåll är förvånansvärt lika mellan länderna. Den stora skillnaden är strategiernas offensiva respektive defensiva utformning.

För andra frågeställningen dras slutsatsen att tyngdpunkten i de norska marina styrkorna, med liten marginal, numerärt fortfarande ligger i mindre fartyg. Enligt Mahan symboliserar detta defensivitet. Slutsatsen av detta är att, trots landets innehav av stora fartyg och en ambitiös ekonomisk och civil strategi, så har landet kvar ett arv i sin fartygsflotta. Ett arv som både kan kopplas till Norge som småstat och den strategiska kulturen. Dock görs ändå bedömningen att Norge följer sin arktiska politik, med sin procentuellt sätt stora numerär av stora fartyg med övervaknings och ytstridskapacitet. Den norska marina förmågan är väl anpassad för uppgifter i fred och för att stödja norska intressen i det arktiska området.

Den ryska strategiska ubåtsförmågan symboliserar offensivitet och stormaktstänkande, med en stor numerär mindre fartyg för defensivt agerande i hamnar och skärgård. Den ryska marinen tyngs av ett stort sovjetiskt arv och förmåga till en stormaktskonflikt. En förmåga som de mot förmodan inte vill avlägsna, kopplat till de uttalade stormaktsambitionerna. Detta stämmer i dagsläget inte helt överens med Rysslands behov av isförstärkta, större övervakningsplattformar, som den arktiska strategin

kräver, för hävd av havsterritorier och övervakning av Nordostpassagen. Rysslands marin är i dagsläget inte gjord för att operera i isiga, arktiska förhållanden under lågkonflikt. Dock skulle framtida fartygsprojekt inom beväpningsprogrammet, kunna släta ut frågetecknen.

Källförteckning

Tryckta källor

Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009

Jeppsson, Tommy & Tjøstheim, Inge, *Militärstrategiskt tänkande i ett småstatsperspektiv: en nordisk syn på militärstrategins roll*, Krigsvetenskapliga institutionen, Försvarshögskolan, Stockholm, 2005

Liddell Hart, Basil Henry, *Strategy*, 2nd rev. ed., Meridian, New York, N.Y., U.S.A., 1991[1967]

Mahan, Alfred T. i Hattendorf, John B.(red) *Mahan on Naval Strategy*, Cambridge:Naval Institute Press, 1991. refererad i Jeppsson, Tommy & Tjøstheim, Inge, *Militärstrategiskt tänkande i ett småstatsperspektiv: en nordisk syn på militärstrategins roll*, Krigsvetenskapliga institutionen, Försvarshögskolan, Stockholm, 2005

Poirier, Lucien, *Stratégie Théorique II*, Paris:Economica, 1987, citerad i Wedin, Lars, *Från politiskt projekt till militär handling: en introduktion till militärstrategin*, 1. uppl., Försvarshögskolan, Stockholm, 2009

Saunders, Stephen(red), *Jane's Fighting Ships 2011-2012*, IHSG, Coulsdon, 2011

Sondhaus, Lawrence, *Strategic culture and ways of war*, Routledge, London, 2006

Wedin, Lars, *Från politiskt projekt till militär handling: en introduktion till militärstrategin*, 1. uppl., Försvarshögskolan, Stockholm, 2009

Werner, Christopher, *Den blå boken: marina stridskrafter ur ett militärteoretiskt perspektiv*, Krigsvetenskapliga institutionen, Försvarshögskolan, Stockholm, 2002

Officiella strategier

Norwegian Ministry of Foreign Affairs, *Nye byggsteiner i nord- Neste trinn i Regjeringens nordområdestrategi*, Oslo, 2009.

Norwegian Ministry of Foreign Affairs, *The Norwegian Governments High North Strategy*, Oslo, 2006.

The Russian government, *Den ryska arktiska strategin: Основы государственной политики Российской Федерации в Арктике на период до 2020 года и дальнейшую перспективу*, Moskva, 2008.

The russian government, *Den ryska säkerhetsstrategin fram till 2020- СТРАТЕГИЯ национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года*, Moskva, 2009.

Propositioner, motioner och författningar

Norske Utenriksdepartement, *LOV 1920-02-09 nr 00: Svalbardtraktaten.*:
<http://www.lovdata.no/all/hl-19200209-000.html> (Hämtad 2013-04-29 Kl 16:25)

Proposition til Stortinget-1S (2012-2013) *For budsjettåret 2013-Kap 1790 Kystvakten, Oslo, 2013*

Proposisjon til Stortinget-73 S. (2011-2012) *-Et forsvar for vår tid-Det konglige forsvarsdepartementet, Oslo, 2012*

Stortingsmeldning nr 7.(2011-2012). *Nordområdene – visjon og virkemidler, Oslo, 2012*

Rapporter

Carlsson, Märta, De ryska marinstridskrafterna, Memo 3700, *Rapport/FOI*, Stockholm:FOI, 2012

Carlsson, Märta, Granholm, Niklas, Russia and the arctic: Analysis and Discussion of Russian Strategies. *Rapport/FOI*. Stockholm:FOI, 2013

Forss, Stefan, Kiianlinna, Lauri, Inkinen, Pertti, Hult, Heikki. *The development of russian military policy, and Finland. National Defence University: Departement of Strategic and Defence Studies. Series 2: Research Reports No 49, Helsingfors, 2013*

Pallin.V, Carolina, Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv-2011, *Rapport/FOI*, 2012<http://www.foi.se/rapport?rNo=FOI-R--3404--SE> (Hämtad 2013-05-15 Kl 13:15)

Rapport från IISS Forum for Arctic Cimate Change and Security workshop, *Military cooperation*, London, 2012-10-18

Zysk, Katarzyna, *Russia's Arctic Strategy: Ambitions and Constraints*, 2010,
<http://www.ndu.edu/press/lib/images/jfq-57/zysk.pdf> s.105 (Hämtad 2013-05-15 Kl 14:04)

Tidskrifter

Boltenkov, Dmitrij, Reform of the Russian Navy, *Moscow Defense Brief: Your Professional Guide Inside*, nr. 2 (2011): 18-23
http://wikileaks.org/gifiles/attach/175/175998_mdb_2_2011_sm.pdf (Hämtad 2013-05-15 Kl 13:02)

Graeger, Nina. Leira, Halvard, Norwegian Strategic Culture after World War II: From a Local to a Global Perspective, *Cooperation and Conflict*, Vol. 40 no. 1 (2005): 45-66 Doi: 10.1177/0010836705049733

Neumann, Iver. B, Heikka, Henrikki, *Grand Strategy, Strategic Culture, Practice: The Social Roots of Nordic Defence, Cooperation and Conflict*, 40: (2005) Doi: 10.1177/0010836705049731

Internetkällor

Arktiska rådet, *Historia*, <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/history> (Hämtad 2013-04-08 kl 10:41)

Barents hav, Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/barents-hav> (Hämtad 2013-04-08 Kl 11:14)

Barentsinfo, *Barentsregionen*, http://www.barentsinfo.org/Barents_region.iw3 (Hämtad 2013-04-08 Kl 11:08)

Case, Brian, Sovereignty issues loom as Arctic sea ice shrinks, *CBC News*, 2012-08-12 <http://www.cbc.ca/news/canada/story/2012/09/12/f-franklin-who-owns-the-arctic.html> (Hämtad 2013-05-21)

Digges, Charles, Launch of new Russia sub class to put more nuclear missiles at sea. *Bellona*. 2013-01-14, http://www.bellona.org/articles/articles_2012/launch_borey (Hämtad 2013-04-09 Kl 14:52)

Eklund, N. Ryssland storsatsar på marint försvar. *Ekot, Sveriges Radio*. 2013-01-14 <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5408916> (Hämtad 2013-04-09 Kl 11:55)

Forsvaret, *Forsvarssjefens retning for Forsvarets fremtidige utvikling*, 2011, <http://forsvaret.no/aktuelt/publisert/nyheter/documents/forsvarets%20fremtidige%20utvikling.pdf> (Hämtad 2013-05-14 Kl 12:34)

Forsvaret, *Fregattvåpenet*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret/ke/Sider/fregattvapenet.aspx> (Hämtad 2013-05-09 Kl 13:01)

Forsvaret, *Kystvakten*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret/Sider/kystvakten.aspx> (Hämtad 2013-05-09 Kl 13:02)

Forsvaret, *Minefartøy-Oksoy-og-Alta-klassen*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/utstyrsfakta/sjo/Sider/Minefartøy-Oksoy-og-Alta-klassen.aspx> (Hämtad 2013-05-14 Kl 10:29)

Forsvaret, *MTB-våpenet*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret/ke/Sider/MTB-våpenet.aspx> (Hämtad 2013-05-09 Kl 13:03)

Forsvaret, *Om Sjøforsvaret*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret/Sider/om.aspx> (Hämtad 2013-04-09 Kl 12:31)

Forsvaret, *Undervannsbåtvåpenet*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret/ke/Sider/Undervannsbåtvåpenet.aspx> (Hämtad 2013-05-09 Kl 13:00)

Forsvaret, *Utstyrsfakta*, <http://forsvaret.no/om-forsvaret/utstyrsfakta/sjo/Sider/sjo.aspx> (Hämtad 2013-05-23 Kl 18:14)

Ingebrigtsen, Roger, Debatt-Full innsikt om kampflykjøp, *Aftenposten*, 2011-10-21, <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Full-innsikt-om-kampflykjop-6676324.html#.UWVP0I69fHR>(Hämtad 2013-04-09 Kl 13:42)

Koptelov, Vladimir, Russia and Norway in the Arctic, *Russian International Affairs Council*, 2012-05-28, http://russiancouncil.ru/en/inner/?id_4=436#top (Hämtad 2013-05-21 Kl 11:08)

Kramer, Andrew E. Global warming revives old dream of sea route in russian arctic, *The New York Times*, 2011-10-17 <http://www.nytimes.com/2011/10/18/business/global/warming-revives-old-dream-of-sea-route-in-russian-arctic.html?pagewanted=1&r=0&hp> (Hämtad 2013-05-26)

Ledare, Store mangler i norsk forsvarsdebatt, *Aftenposten*, 2012-06-06, <http://www.aftenposten.no/meninger/Store-mangler-i-norsk-forsvarsdebatt-6844407.html#.UWVQ7469fHQ> (Hämtad 2013-04-09 Kl 13:54)

Naval marine archive, *Cruisers*, http://navalmarinearchive.com/research/cruisers/cr_navsea.html (Hämtad 2013-05-26 Kl 21:38)

Norske Regjeringen, *Uttalende av tidligere norske forsvarsministern Anne-Grete Strøm-Erichsen*, 2009, http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/aktuelt/taler_artikler/ministeren/forsvarsminister-stroem-erichsen/2009/god-forsvarspolitik-a-flytte-foh-til-re.html?id=573326 (Hämtad 2013-04-08 Kl 11:34)

Norske Regjeringen, *Verdens beste kystvakt*, 2012, <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/aktuelt/nyheter/2012/--verdens-beste-kystvakt.html?id=696983> (Hämtad 2013-04-09 kl 09:51)

Pettersen, Trude, More russians on Svalbard, *Barents observer*, 2013-02-12, <http://barentsobserver.com/en/arctic/2013/02/more-russians-svalbard-12-02> (Hämtad 2013-04-29 Kl 16:52)

Pettersen, Trued, Putin attends nuclear sub ceremony, *Barentsobserver*, 2012-07-31, <http://barentsobserver.com/en/security/putin-attends-nuclear-sub-ceremony-31-07> (Hämtad 2013-04-09 Kl 14:17)

RIA Novosty, Putin reiterates need for military reform to ensure security. 2009-12-03, <http://en.rian.ru/russia/20091203/157086584.html> (Hämtad 2013-04-09 Kl 12:15)

Royal Navy, *Frigates*, <http://www.royalnavy.mod.uk/The-Fleet/Ships/Frigates> (Hämtad 2013-05-26 Kl 21:35)

Russian Military Analysis, *Kirov-klassen*, [www.warfare.be/db/catid/268/linkid/1739/title/1144-\(.2\)-kirov-class/](http://www.warfare.be/db/catid/268/linkid/1739/title/1144-(.2)-kirov-class/) (Hämtad 2013-05-02 Kl 11:52)

Russian Military Analysis, *Northern Fleet*, <http://warfare.be/db/linkid/1720/catid/243/fleet/NOR/> (Hämtad 2013-04-19 Kl:17:39)

Russian Military Analysis, *SSBN*, <http://warfare.be/db/catid/304/title/ssbn/> (Hämtad 2013-05-09 Kl 15:23)

Russian Military Analysis, *SSGN*, <http://warfare.be/db/catid/305/title/ssgn/> (Hämtad 2013-05-09 Kl 15:24)

Russian Military Analysis, *SSK*, <http://warfare.be/db/catid/307/title/ssk/> (Hämtad 2013-05-09 Kl 15:26)

Russian Military Analysis, *SSN*, <http://warfare.be/db/catid/306/title/ssn/> (Hämtad 2013-05-09 Kl 15:26)

The russian government, *Uttalande från den ryska federala församlingen* 2011-12-09 : <http://www.government.ru/docs/17340/> (Hämtad 2013-05-02 Kl 13:25)

US Department of State, *New START*, <http://www.state.gov/t/avc/newstart/index.htm> (Hämtad 2013-05-14 Kl 12:28)

US Navy, *Destroyer*, http://www.navy.mil/navydata/fact_display.asp?cid=4200&tid=900&ct=4 (Hämtad 2013-05-26 Kl 21:36)

US Foreign Affairs, *Outlaw of the sea*, 2012, <http://www.foreignaffairs.com/articles/137815/thomas-wright/outlaw-of-the-sea> (Hämtad 2013-05-21 Kl 14:43)

Zysk, Katarzyna, Russia's Arctic strategy: ambitions and constraints, *Geopolitics in the high north*: http://www.geopoliticsnorth.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=35&Itemid=103 (Hämtad 2013-04-09 Kl 10:35)

